

Tijding 1989 - 1

Kroniek van de heemkundekring

Het Zuidkwartier

Het Zuidkwartier betreft het gebied ten zuiden van Bergen op Zoom, omfattende de plaatsen Hoogerheide, Huijbergen, Ossendrecht, Putte en Woensdrecht.

Tijding 1989 - 1

*Uitgave van de
heemkundekring
Het Zuidkwartier*

april 1989

Tijding 1989 - 1

Inhoudsopgave:	Blz.
Doelstelling van de Heemkundekring "Het Zuidkwartier".	3
Samenstelling Bestuur.	4
Van de Redactie.	5
Op stap met de Werkgroep Archeologie, Martin van Oevelen.	6
Wetenswaardigheden over de polders van het Zuidkwartier. De Noordpolder. Inleiding.	
Werkgroep Toponymie: E. Suykerbuyk, J. v.d. Bussche, A. van Pul, P. Jacobs en C.J. van Opdorp.	11
De Lotelingen van de Klas 1812 en van de Klas 1813 uit het Vredegerechtskanton Bergen op Zoom, Slot, E. de Lelys.	26
Kanttekeningen - epiloog bij: De Lotelingen van de Klas 1812 en de Klas 1813 uit het Vredegerechtskanton Bergen op Zoom, A. Pijnen.	50
Kiske Snakke, zijn herkomst en zijn nakomelingen, Jan C.A.M. Bervaes.	53
Oos Ostrechts Dialect K, D. en A. Hugens - Verbrugge.	60
Info-Werkgroepen.	70

Inlichtingen betreffende het lidmaatschap kunnen worden ingewonnen bij:

Mej. M. Bastiaanse, secretaresse,
Tulpstraat 11
645 CS Putte (N.Br.)
Tel. 01645 - 2794 (na 18.00 uur)

Nadruk of overname uit "Tijding" of gedeelten daarvan in welke vorm dan ook, is, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur en schrijvers der artikelen verboden.

Het Zuidkwartier aanvaardt geen enkele verantwoording aangaande de stijl en de juistheid der artikelen, doch laat deze geheel voor rekening van de onder-tekenaars.

DOELSTELLING VAN DE HEEMKUNDIGE KRING "HET ZUIDKWARTIER"
opgericht 27 maart 1977.

De Heemkundekring "Het Zuidkwartier" is een vereniging zonder winstgevende of politieke oogmerken. Ze neemt ten opzichte van alle instanties een neutrale houding aan.

Haar werkterrein omvat het grondgebied der Zuidwesthoek-gemeenten.

Zij stelt zich, met inachtneming van het bovenstaande, ten doel:

1. Het bevorderen van belangstelling op heemkundig gebied voor de omgeving, door het geven van voorlichting, het organiseren van lezingen, kursussen, ekskursies, tentoonstellingen en andere evenementen.
2. Het beoefenen en ter kennis brengen van de regionale geschiedenis, antroponymie, topografie, toponymie, geologie, bodemkunde, waterhuishoudkunde en geomorfologie.
3. Het vastleggen van dialecten, al dan niet overgeleverde verhalen, rijmen, uitdrukkingen, enz.
4. Het stimuleren tot het in stand houden van oude gebruiken, ambachten en folkloristische activiteiten.
5. Het ijveren voor het behoud van waardevolle landschappen en bouwwerken en cultuur-historische en heemkundig waardevolle zaken.
6. Het uitgeven van een periodiek aan haar leden en andere voorkomende publikaties.
7. Alles te doen of te bevorderen wat in een heemkundig kader te plaatsen valt.

Nieuwe leden kunnen zich voor 1989 opgeven d.m.v. storting van de jaarcontributie ad f 25,-- t.n.v. Penningmeester "Het Zuidkwartier" bij de Rabobank te Ossendrecht nr. 14 05 21 437. Gironummer van de bank: 110 73 97.

SAMENSTELLING BESTUUR HEENKUNDEKRING "HET ZUIDKWARTIER"

Dhr. L. Timmermans,
Duinstraat 40
4631 KV Hoogerheide.
Tel. 01646 - 12546

Voorzitter

Dhr. L.F. v.d. Bergh,
Aviolandalaan 29
4631 RP Hoogerheide.
Tel. 01646 - 13339

Vice-voorzitter

Mej. M. Bastiaanse,
Tulpstraat 11
4645 CS Putte
Tel. 01645 - 2794

Secretaresse

Dhr. A. Mattheussens,
Aanwas 27
4641 JG Ossendrecht
Tel. 01647 - 2662

Penningmeester

Mevr. M. Beens - van Beeck,
Koppelstraat 21
4645 RD Putte
Tel. 01645 - 2581

Bestuurslid

Mevr. J.C.V. de Greef - Verhees,
Dude Dijk 2
4641 PD Ossendrecht

Bestuurslid

Dhr. J. van Loon,
Kon. Wilhelminastraat 22
4641 GS Ossendrecht
Tel. 01647 - 2782

Bestuurslid

Dhr. A.A.J. Suykerbuyk,
Bergsestraat 21
4635 RD Huijbergen
Tel. 01644 - 2391

Bestuurslid

Losse nummers van de "Tijding" zijn verkrijgbaar voor de prijs van f 6,-- per stuk (1987 - 1 à f 8,--) bij de Heer A. van Pul, Duinstraat 40, 4631 KV Hoogerheide, Tel. 01646 - 13423.

VAN DE REDAKTIE

In Tijding 1989-2 gaat de familie Hugens-Verbrugge verder met het Ossendrechtse alfabet. Deze keer de letter K.

Het artikel van de heer De Lelys wordt gevolgd door een epiloog. Zij bevat enkele kanttekeningen aangaande de naamgeving zoals die voorkomt op de lijsten van de lotelingen van de klassen 1812 en 1813.

De werkgroep Toponymie brengt een inleiding op een serie artikelen over de Noordpolder. U kunt dus in een van de volgende afleveringen een vervolg verwachten.

Een van onze jongste leden neemt ons mee naar een dag actief bezig zijn met de werkgroep Archeologie.

Tot slot vertelt de heer Bervaes ons over "Kiske Snakke".

De redactieraad ontving een artikel over het voorkomen van "laar"namen in Brabant. Het plaatsen ervan vindt zij niet in overeenstemming met het doel van de Tijding.

Wel vraagt zij Uw aandacht voor het volgende:

De schrijver, Drs. H. Thiadens, is bezig met een onderzoek naar "laar"namen in Brabant. Ten westen van de Aa of Weerijns komen die praktisch niet voor. Hem zijn alleen bekend Het Laar bij Zundert, Laren bij Loenhout, Oostelaar en Westelaar onder Wouw en Kriekelaren onder Putte.

Mogelijk zijn deze "laar"namen in onze streek nog meer voorkomend. De heer Thiadens zou daarover graag geïnformeerd worden. Zijn U "laar"namen bekend, dan kunt U hem schrijven op het adres Dommeloord 3, 5283 LK Boxtel, of bellen onder nr. 04115 - 75500. Ook kunt U Uw bijdragen bezorgen bij de redactieraad.

Kopie voor Tijding 1989 - 2 verwachten we graag vóór 8 mei en voor Tijding 1989 - 3 vóór 10 september.

OP STAP MET DE WERKGROEP ARCHEOLOGIE

Mijn vader was al lid van de Archeologische werkgroep van "Het Zuidkwartier". Ik wilde graag op maandagavond ook eens mee naar de Aanwas te Ossendrecht, naar het museum.

Het stond vol met dozen met allemaal scherven erin. Die scherven kwamen van de opgraving bij Mevrouw Van Meir. Omdat ze toen mankracht en tijd tekort kwamen, was dat allemaal "op een hoop gegooid".

Nu moest dat allemaal uitgezocht worden.

Eerst moesten alle scherven schoongemaakt worden en dan gesorteerd op kleur, dikte en soort. En dan maar puzzelen. Dat valt niet mee, hoor. Soms ben je een hele avond bezig en dan heb je nog maar twee scherfjes aan elkaar. Die plakken we eerst met plakband aan elkaar vast en daarna met lijm. Dan moet alles nog getekend worden en doorgegeven worden aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in Amersfoort.

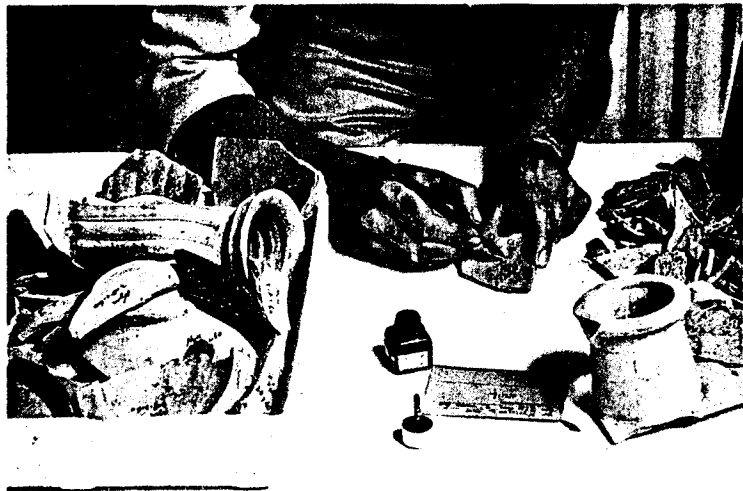
Op dit plaatje is te zien hoe de scherven gesorteerd worden.

Het schoon-
maken van de
scherven is
is een groot
werk.

Vervolgens wordt
op elke scherf
het vondstnum-
mer genoteerd.

Dan worden de
scherven van de-
zelfde pot aan
elkaar gelijmd.

Aan scherven kun je vaak zien hoe oud iets is. Zondag 20 november zijn we met zeven man naar Tilburg geweest. Daar was een studiedag: "Scherven herkennen". Ik was na afloop wel moe, maar het was reuze interessant en ik heb er heel veel geleerd.

VELDVERKENNING.

We gaan ook geregeld op veldverkenning. Ik wil graag vertellen hoe dat gaat.

Op de vergadering spreek je een datum en de plaats af. De laatste tijd zijn we naar het plaatsje Agger aan het zoeken geweest. Dat kun je alleen in de wintermaanden doen, want het ligt ergens midden in de polder. Dus eerst moet alles van het land af zijn, én je moet natuurlijk ook toestemming van de boer hebben.

Op de dag van de afgesproken datum:

Je trekt je oude kleren en je laarzen aan. Klaar voor vertrek! Naar de plaats waar je afgesproken hebt en dan het land op. We gaan ongeveer tien meter naast en uit elkaar staan en dan maar lopen. En als je een scherfje ziet liggen, raap je het op.

Als je dan op dat stuk land klaar bent, laat je je vondsten aan een gevorderde zien. Die kijkt of er scherfjes bij zitten uit de "goede" tijd, rond 1400 dus.

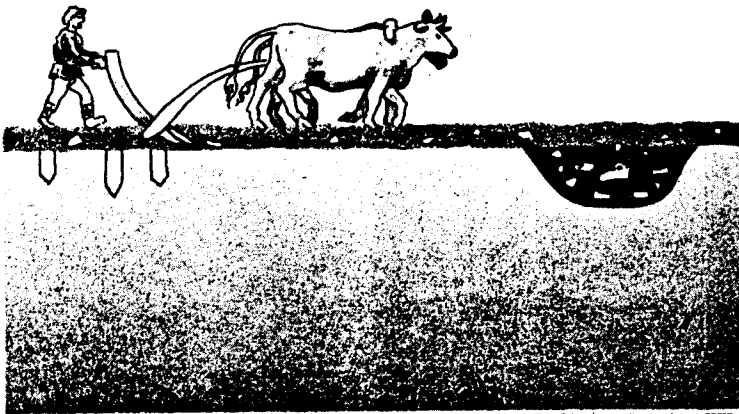
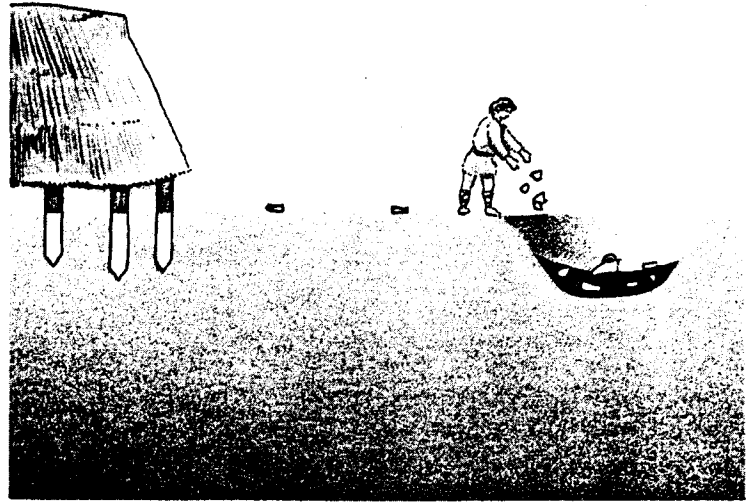
Als dat zo is, gaan we prikken met een prikstok.

Wanneer we op iets hards stoten, gaan we daar grond boren. Zit het er daarna nog, dan gaan we er rondom prikken en boren. Wanneer het er dan nog zit gaan we een gat of gaatje graven.

Mochten er dan funderingen zitten, dan komen er beroeps-archeologen bij om het verder te onderzoeken.

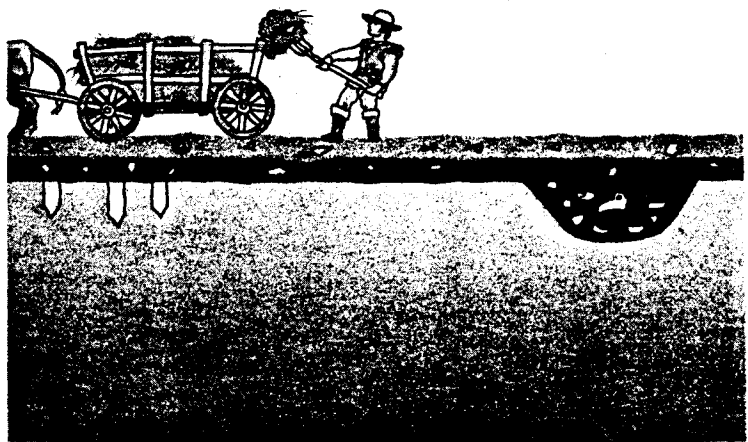
Op de volgende bladzijde probeer ik uit te leggen hoe het komt dat er scherven uit allerlei tijden gevonden worden.

In de prehistorische nederzettingen werden voedselresten, kapot aardewerk en ander afval weggegooid waar dat zo uit kwam.

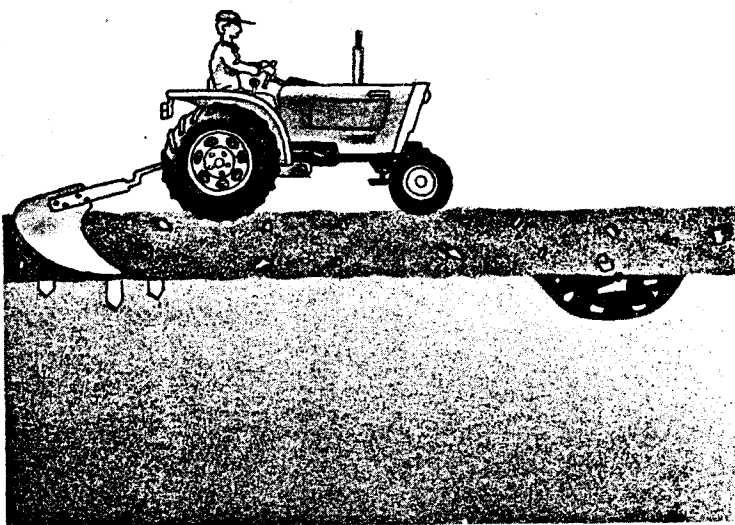

Na het verlaten van de nederzetting kan er van alles met het terrein gebeurd zijn. Wanneer het bijvoorbeeld later als bouwland werd gebruikt raakte de oude oppervlakte verploegd. Sporen van huizen en greppels zijn dan niet meer zichtbaar.

Scherven en puin werden steeds weer uit de bouwvoor opgeploegd: in de loop der eeuwen kwam er ook nog het afval bij dat de boeren zelf op de akker brachten bij het bemesten.

Telkens wanneer er geploegd wordt, komen er scherven uit allerlei perioden naar boven. Die liggen dan op de akkers voor het oprapen.

Wat ik nog wil vertellen is, dat we altijd erg veel plezier hebben onder elkaar. We zijn bijvoorbeeld samen naar Goes geweest, naar het museum.

We mochten een keer samen met Baron Cogels naar vuurstenen gaan zoeken op het landgoed.

We zijn een dag naar Dongen geweest, waar amateur-geologen kwamen vertellen wat ze allemaal hadden gevonden.

Zo is er elke keer weer iets anders.

Alleen vind ik het erg dat er niet méér jongens van mijn leeftijd lid zijn. Volgens mij weten die niet wat ze missen. In ieder geval heb ik het er reuze naar mijn zin.

Illustraties uit: "De onderkant van Nederland"

Het avontuur van de Archeologie.

Door Evert van Ginkel e.a.

Uitgeverij: Meulenhoff Nederland bv.

Amsterdam.

Ossendrecht, juli 1988.

Martin van Oevelen.

WETENSWAARDIGHEDEN OVER DE POLDERS VAN HET ZUIDKWARTIER, DE NOORDPOLDER INLEIDING

In de vorige afleveringen namen we U mee naar de Zuidpolder, de Vijdtpolder en de Nieuwe Zuidpolder.

Nu is de Noordpolder aan de beurt.

Deze polder is vrij groot en ligt onder Ossendrecht en Woensdrecht. Wij willen beginnen met een korte inleiding om in een volgende aflevering de polder zelf onder de loep te nemen.

De Noordpolder is \pm 370 ha groot en hij loopt vanaf de Oudendijk (Kaaidijk) onder Ossendrecht in het zuiden. Vanaf het poldergemaal "De Drie Polders" strekt hij zich uit in noordelijke richting via de Schenkeldijk tot aan het Marktje in Woensdrecht. Dan volgt hij de Brabantse Wal naar het zuiden tot aan de Aanwas en de Oudendijk.

Vorming grondgebied.

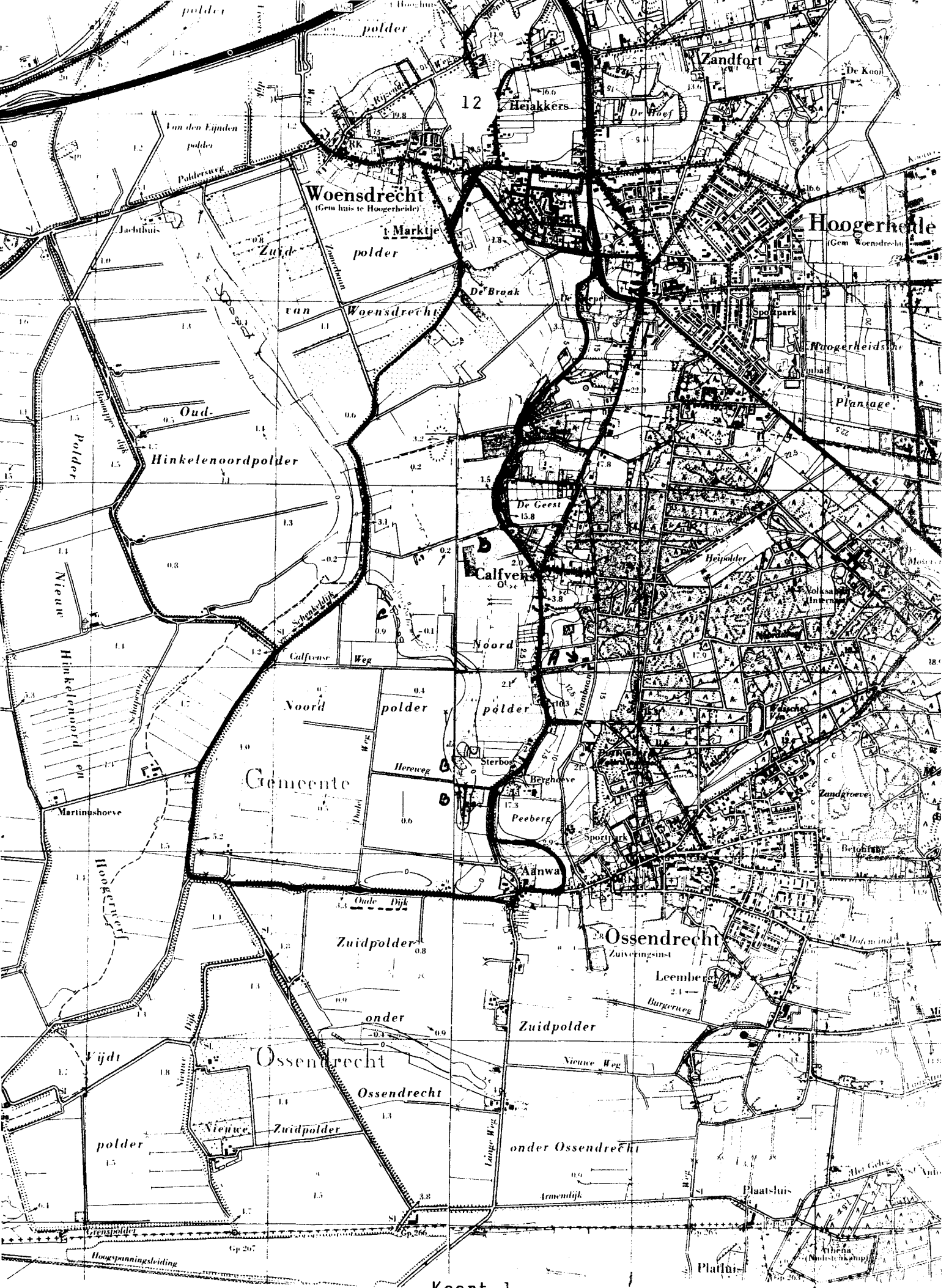
In grote lijnen komt de jonge voorgeschiedenis van het ontstaan hier op neer:

Bij het begin van het Holoceen (10 000 jaar voor Chr. - heden) begon de zeespiegel schoksgewijs te stijgen.

Binnen het Holoceen zijn verschillende perioden te onderscheiden, waarin de invloed van de zee dan weer groter en dan weer kleiner was.

Gedurende het Preboreaal (10 000 - 9 000 v. Chr.) en het Boreaal (9 000 - 7 000 v. Chr.) was de invloed van de zee gering, zodat er veengroei kon plaats vinden. Dit dan vooral langs de "Brabantse Wal".

In de daarop volgende periode van het Atlanticum (7 000 - 4 500 v. Chr.) drong de zee verder op, overspoelde

Kaart 1

een groot gedeelte van het veen en zette daarop klei (de oude zeeklei) af.

Tijdens het Subboreaal (4 500 - 2 500 v. Chr.) heeft zich weer veen kunnen ontwikkelen, het zogenaamde oppervlakte-veen. Dit veen heeft later (door klinkverschijnselen) voor hoogteverschillen in het maaiveld gezorgd.

Bij het begin van het Subatlanticum (2 500 - heden) heeft de zee de langs de kust gelegen schoorwal doorbroken en de veenafzettingen grotendeels overspoeld. Schoksgewijs hebben een aantal overstromingen en opslibbingen plaats gevonden die in Zuidwest-Nederland worden onderverdeeld in: Oudland (300 - 600), Middelland (850 - 1000) en Nieuwland (1000 - heden).

Het Nieuwland wordt onderverdeeld in de oudere en de jongere fase. 1)

Tijdens de oudere fase zijn de eerste bekadingen in het gebied tot stand gekomen (2e helft 12e eeuw). Met wisselend succes, want in 1429 is weer tot inpoldering besloten. 2)

Daarna nog eenkeer in 1651 - 1652 en voor het laatst in 1685.

Natuurgebieden.

Waar het gebied voor de landbouw wat minder aantrekkelijke kanten heeft, hebben zich natuurgebiedjes kunnen ontwikkelen. De natuurterreintjes in de polder bestaan (B) uit kreekrestanten links en rechts van de Heerenweg en in (C) de Calfvensche Kreek vlak tegen de Schenkeldijk en een (D) moerasbosje ten westen van Calfven. Dit laatste is ontstaan nadat het perceel is uitgeveend.

In voornoemde gebieden komen typische moerasvegetaties voor, bestaande uit els, wilg, lang wilgeroosje, zegge, lisdodde, e.d. Daarnaast zijn het broedgebieden voor (A,B,C: zie topografische kaart op blz. 12)

zangvogels als de tjiftjaf, winterkoning, vink, e.d. 3)

Zand en Veen.

Zoals we in de inleiding hebben kunnen lezen is de Noordpolder niet zo maar een kleigebied, afgelijnd met dijken, maar meer misschien een terrein behorende bij de Brabantse Wal.

Er zitten en zaten nogal wat zandkoppen en zandruggen in, zoals de Perenberg, de Maagdenberg, de Steenberg, de Ketel, enz.

Maar er was ook veel veen, later is hier klei op afgezet. De Noordpolder ligt zeer laag, van -NAP tot \pm +1 m NAP. De lagere gedeelten kwamen gemakkelijk onder water en er werd vroeger dan ook veel geschaatst.

Door de betere waterafvoer is dit verleden tijd geworden. Dat neemt niet weg dat er nog veel hele drassige stukken grond zijn. (Zie Topografische kaart, blz. 12) Aangenomen mag worden, dat hier veel turf is gestoken. Na de laatste indijking mocht men in de strook van 50 roeden vanaf de dijk geen turf meer steken. Vroeger waren hier ook al bepalingen over uitgevaardigd. 4)

Voor deze polder zou de vraag gesteld kunnen worden, of hij alleen ingedijkt is voor de landbouwgrond of ook voor de turfwinning.

Indien dit laatste het geval is, is men al zeer vroeg tot inpoldering overgegaan en mogelijk is dat een verklaring voor het lage peil.

Van de heer G. van Hoof weten we dat er in de oorlog van 1914-1918 voor het laatst turf ("klot") afgegraven is. Naar zijn zeggen heeft de Antwerpenaar Jacobs, tijdelijk wonende te Woensdrecht, hier met 50 mensen, meest Hoogerheidenaren, ongeveer twee jaar turf gestoken. De heer Van Hoof moest als 9-jarige jongen de waterpomp, die de turfgaten watervrij hield, bedienen. Zijn vader

was voorman.

Men verwijderde de kleilaag en kon dan tot twee meter diep turf steken. Dit gebeurde met kleine schopjes. Vanonder deze turflaag werd nog een laag moer naar boven gebracht, die over het weiland werd uitgespreid. De dan ontstane ondergrond was zeer drassig. De afgegraven klei werd daar dan ook over aangebracht. De laatste turf-gaten zijn nog niet gedicht. De kinderen werd verteld niet bij de gaten te komen, want: "die zijn wel een "kerktoren" diep".

De afgestoken turf werd gedroogd en afgevoerd naar de "diepo" (=laadplaats). De Peeberg op de Aanwas. De tram vervoerde de turf verder. Deze was bedoeld voor de brandstofdistributie tijdens de 1e W.O.

Vóór de tijd van de tram werd de turf per schip of bootje vervoerd via de Calfvense Bosloop naar de Agger.

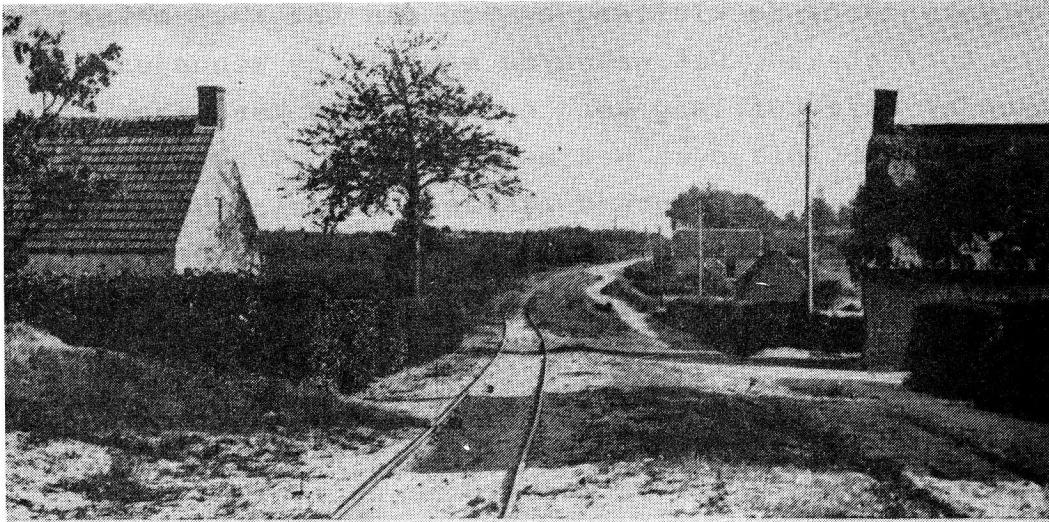
Calfvense Bosloop.

De Calfvense Bosloop voerde het water van het hoger gelegen gebied af en eindigde bij de Schapendreef op Calfven en ging over in een vallei. Tussen het gebied (A) "Hoeve Calfven" en het gebied van de Bergstraat is vanaf deze dreef tot aan de polder de vallei nog zichtbaar. (Zie foto nr. 1)

Uit overlevering weet men dat hier in de winter veel water stond. De mensen moesten dan via de Schapendreef van Calfven naar Ossendrecht.

Met de komst van de tram (1882) is er veel veranderd. Er werd een zanddijk aangelegd vanaf het oosten van de Bergstraat richting "Hoeve Calfven". De Bosloop gaat daar onder de weg door en mondt uit in een gegraven sloot naar de polder.

Ten oosten van de zanddijk heeft men later nog klei ge- (A: zie topografische kaart op blz. 12)

TUSSCHEN HOOGERHEIDE EN OSSENDRECHT

Foto 1. De tramrails (nu Trambaan) daar, waar hij over de dijk door de vallei van de Calfvense Bosloop gaat. Vóór de 1e W.O.- Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

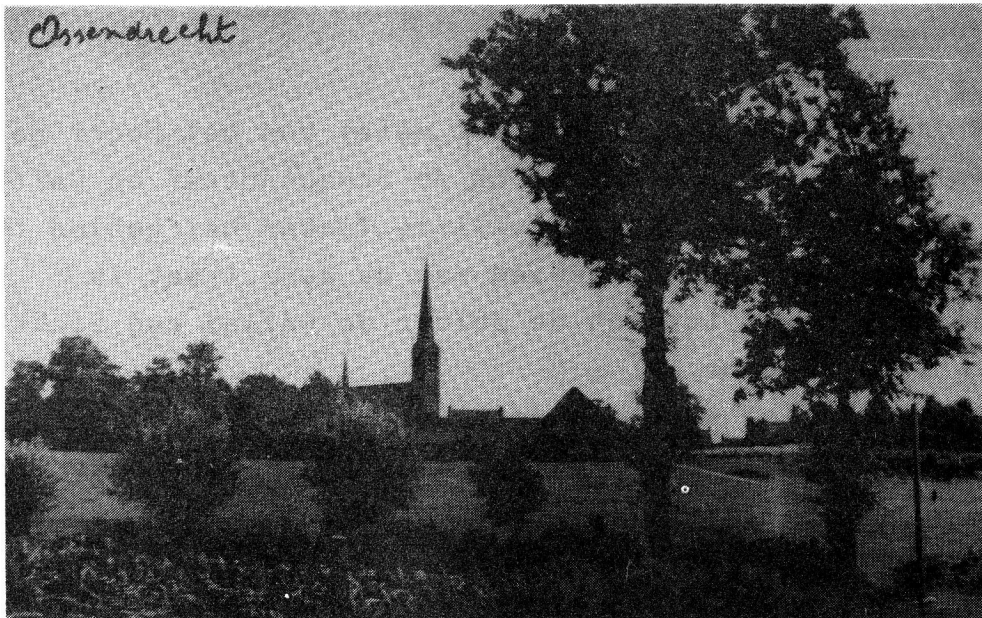

Foto 2. De vallei van de Heilooop met rechts vóór de kerk 't genoemde veerhuis. Rechts de Vossenbergh.
Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

vonden. Tot zover reikte in de Branbantse Wal de klei-afzetting.

Naamsverklaring Calfven.

Het riviertje en het veen zijn waarschijnlijk ook de naamgevers geweest van het gebied Calfven. In Tijding 1980-2 hebben we getracht de naam van de Calfvense weg te verklaren. We zijn toen uitgegaan van het woord "Kalf".

In deze streek komen immers meer namen voor van plaatsen, waarvan het eerste deel aan een dier doet denken. Inmiddels hebben we de gelegenheid gehad om ons over het ontstaan van de naam Calfven te buigen.

De mensen uit de streek spreken niet van Calfven, maar zeggen in hun dialect Calle-Fen. Dit woord Calle of Kalle kwam vroeger in deze streek en verder weg meer voor.

Calle = gootafvoer van water.

Kalle, een plaatsje vrijwel aan de Schelde, was in 1121 Caleulo. 5) Dit is: het kale bos. Mogelijk werd dit gebruikt voor de helling in het bos ofwel voor waterloop. Verder zijn daar: Kalvliet, een oude zee-arm dwars door Noord-Beveland; Kalsdonk (= "de goote in den lagen wegh") ten noorden van Roosendaal; ± 1400 lag onder Rilland Callesant. 6)

Kalmthout (1145): Aangezien de plaatselijke uitspraak nog steeds Kalleme(t)hout is, luidt de verklaring: Kal = waterafvoer en met = mede, made, weide en houtig bos. Mogelijk dus het bos-weidegebied van de waterafvoer. In deze streek ligt namelijk de oorsprong van de Wildertse beek, die later Molenbeek heet. Hij stroomt naar Roosendaal en heet verder Roosendaalse of Steenbergse Vliet. 7)

Calfven tenslotte zou kunnen zijn: de helling, de waterafvoer van de Callefense Bosloop in het veengebied.

"Ven" is een nevenvorm van veen.

In het Oudfries: "fenne" = weide. In het Oudengels:

"fen" = slijk, moeras.

Langs deze weg hebben we geprobeerd de naamsverkaring te vinden. 8)

De Heilooop.

Er is nog een tweede beekje dat naar de Noordpolder loopt, de Heilooop. Het vervoerde het overtollige water van een groot gebied ten oosten van Ossendrecht. Deze beek komt ook tot aan de Schapendreef en gaat ook dan verder in een valleivorm naar de Noordpolder.

Vermoedelijk is de naam als volgt ontstaan:

"Honte", de oude naam voor Westerschelde, beantwoordt aan de naam "Hunte", zijrivier van de Weser in Duitsland. Het komt van het Germaanse woord "Huntjan" = voortjagend, en is naar een snelle stroom genoemd.

Hondseind is een afleiding van Honte: einde van een snelstromend water. Wanneer dit juist is, dan heeft ook deze stroom zijn naam hier achter gelaten.

Uit overlevering weten wij dat rond 1800 in de vallei tussen de Doktersstraat en de Schapendreef kort bij de Heilooop het café "De Lindekus", Hondseind D 106, stond. Gaan we door de vallei stroomafwaarts, dan hebben we rechts de Pottebergen, de Tramberg en de Peeberg en links de hoogte waarop het dorp Ossendrecht gelegen is. Nog verder ligt de Vossenberg met de "Vijverhoeve".

Volgens de overlevering was dit het vroegere veerhuis. Rond 1540 was er nog een veer naar Antwerpen. Van welk punt dit vertrok is ons niet bekend. 9)

Ten westen van de Trambaan begint de Noordpolder.

Thans worden hier huizen gebouwd: het plan Peeberg.

Jammer van deze naam, want de Peeberg ligt meer naar 't noorden en 't "Plan Peeberg" ligt in een diepte die

aansloot bij de laagte van de Zuidpolder.

Waarschijnlijk is hier ook veen gestoken.

Met de komst van de Zanddijk, de verbinding tussen de Ketel en het dorp, heeft het gebied een ander aanzien gekregen. Men bleef wel zitten met het drassig terrein tussen de dijk en de Peeberg. In 1926 is hier grond op aangebracht. Deze grond is afkomstig van de Vossenbergten oosten van de trambaan.

Het verhaal deed de ronde, dat men 's avonds regelmatig hoorde kloppen. De aannemer zou de hoogtepaaltjes dieper in de grond hebben geslagen om het karwei wat rendabeler te maken.

Tussen de Ketel en de Peeberg loopt het riviertje de Heiloope polder in. Ook hier heeft men voorzieningen getroffen bij de komst van de tram: er werd een oversteek gemaakt.

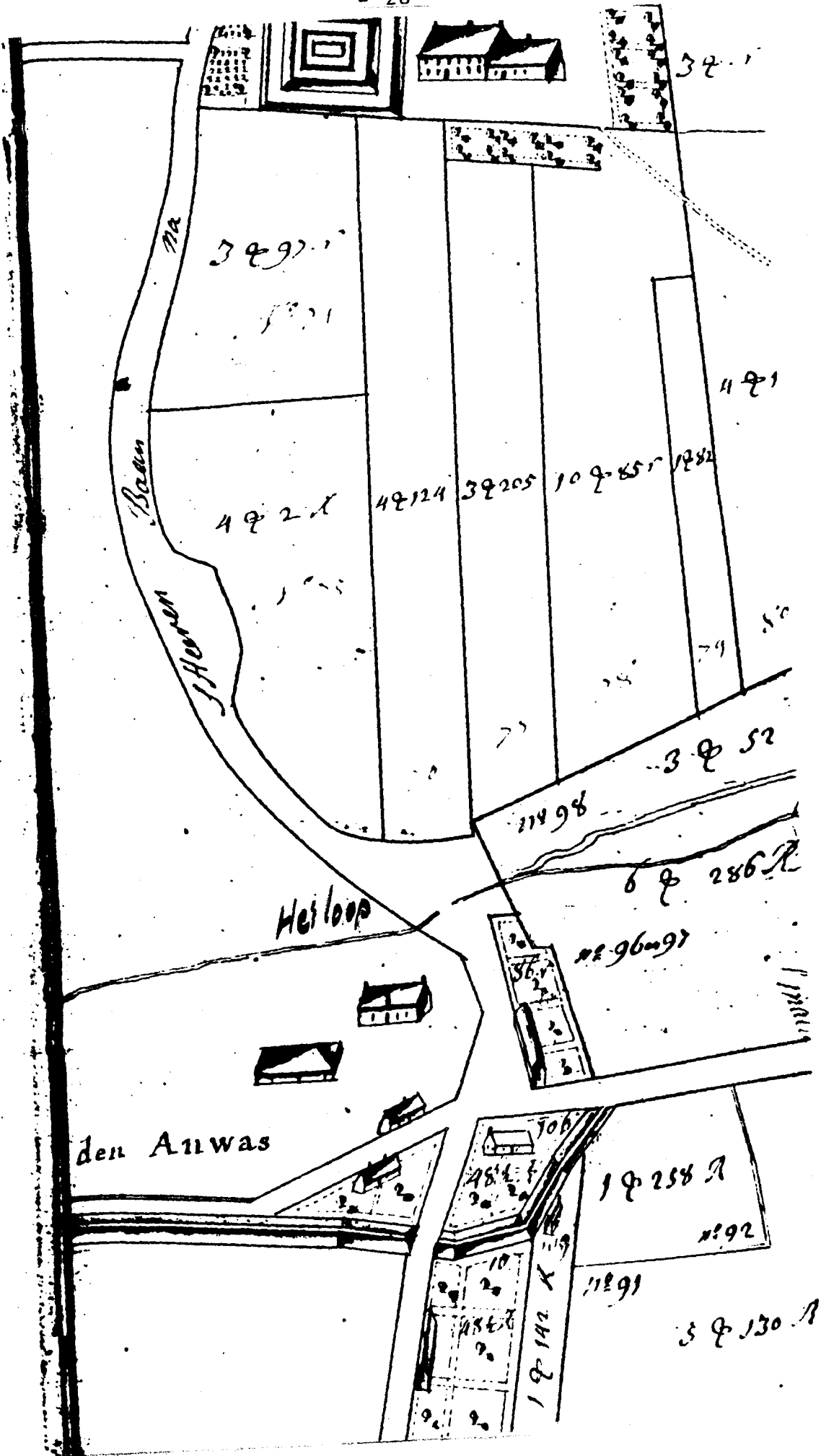
De Heiloope mondde vroeger uit via het erf van de familie Van Meir (Aanwas). Nu stroomt deze langs de weg van de Aanwas en de "Kees Jacobsweg", ook wel "Kiskesweg" genoemd, naar de watergang. Dit is de oude vaargeul naar de Agger.

We hebben de twee waterlopen willen aanhalen, omdat ze hecht verbonden zijn met de Noordpolder. Zij kunnen de levensaders geweest zijn van Ossendrecht en Calfven. De verandering van de waterstand en de zandverplaatsingen van de vroegere stuifduinen hebben niet kunnen beletten, dat de beide waterlopen zich nog steeds in de vorm van sloten gehandhaafd hebben.

De Ketel.

De Ketel, een stuk grond tussen de Noord- en de Zuidpolder, kende al vroeg bewoning. 10)

In 1651 werd bij een aanneming van werk al gesproken over de Ketel. In 1760 is het gebied nog omzoomd aan

de zuidwestzijde door de Oudendijk. Deze liep door tot de tegenwoordige Burgemeester Voetenstraat. Toen stonden er een paar cafés en een paar boerderijen.

(kaart 1)

Dat het rond 1830 druk was op de Aanwas blijkt uit het aantal huisnummers die vanaf Calfven richting de Ketel opliepen. Ze behoorden toe aan:

B 19 Pieter Luyten, arbeider.

B 20 Cristiaan v.d. Straten, wagenmaker en
Jacobus v. Mechelen, leerling-wagenmaker van 1830-1840.

Ook oud-burgemeester van Ossendrecht P.T. v. Mechelen was wagenmaker op de Aanwas (1873 - 1891).

B 21 Pieter Brants en Adriaan van Dooren, arbeiders.

B 22 Cornelius Jacobs, boer.

B 23 Jan Baptist v.d. Eijnden, smid.

B 24 Theodorus Magiels, tapper.

B 25 Jan Cornelus Matheussen, tapper.

B 26 Pieter Kil, arbeider.

B 27 Wed. Jacobs - Kil.

B 28 Katharina v.d. Putte, arbeidster.

B 29 Onbekend.

B 30 Pieter Goris, boer

B 31 Ant. Lodv. Pernot, beroep onbekend.

B 32 Cornelius Kil, beroep onbekend.

B 33 Adriaan Pagee, arbeider.

B 34 Hermanus Barents, geboren te Tiel, timmerman.

B 35 Adriaan van Halteren, koopman, uit Leur.

B 36 Pieter Jan van Dooren, arbeider.

B 37 Jacobus Verbessen, arbeider.

B 38 Wed. Van Hoof, arbeidster.

B 39 Jan Schroeijers, arbeider.

B 40 Jacobus Jacobs en Cornelia de Bie, boer.

B 41 Van Lindonk, boer-rentenier.

B 42 Adriaan Teusels, boer.

Foto 3. Hotel "De Ketel" van vóór 1908.
Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

Foto 4. The Kettle Lodging, ± 1950.
Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

- B 43 Adriaan Melsen, boer.
- B 45 Jan Dierckx, schipper.
- B 46 Anna Katharina van Kaam, herbergierster.
- B 47 Joseph Couwenberg, watermolenaar.
- B 48 P.J. Huisman, beroep onbekend.
- B 49 Wed. F. Vloebergs, rietdekker.
- B 50 Wed. Cristiaan Wagenaar, schipper.
- B 51 Petrus Jacobus v.d. Poel, beroep onbekend.
- B 52 Martinus Schroeijsers, zadelmaker. 11)

Het middelpunt zijn altijd Hotel de Ketel en het Schuttershof gebleven.

Vanaf 1838 tot 1938 werd De Ketel bewoond door de familie Philips. Begin 1900 was het pand in verval en het aantal bezoekers liep terug. Misschien ook wel door de concurrentie van Het Schuttershof. In 1888 was hier de schutterij "De Grensschutters" opgericht en deze stond erg in de belangstelling.

De familie Philips besloot tot een grote verbouwing. Onder het motto: "We zullen de Ketel eens wat oplappen" kwam dit tot stand. Het vroegere tramstation kreeg een modernere aanpak. Dit kwam ook tot uiting in de naamgeving. Vroeger werkten veel Engelsen in de fabriek van Mattheussens. Zij overnachtten in De Ketel en noemden hun verblijf "The Kettle Lodging". De heer Philips speelde hierop in en na de verbouwing in 1909 werd de naam "Ketel" omgedoopt tot "Kettle".

In 1938 vertrok de familie Philips naar Boechout in België. De nieuwe eigenaar werd de familie Blommerde. Hun werd gevraagd de hond van de familie Philips óók overte nemen. Het beest was zo gehecht aan The Kettle dat het enkele malen terug kwam gelopen vanuit Boechout. Onder leiding van de familie Blommerde en later van de familie Roos-Bolders raakte de naam steeds meer ingeburgerd.

Het Schuttershof is in onze tijd moeten verdwijnen.

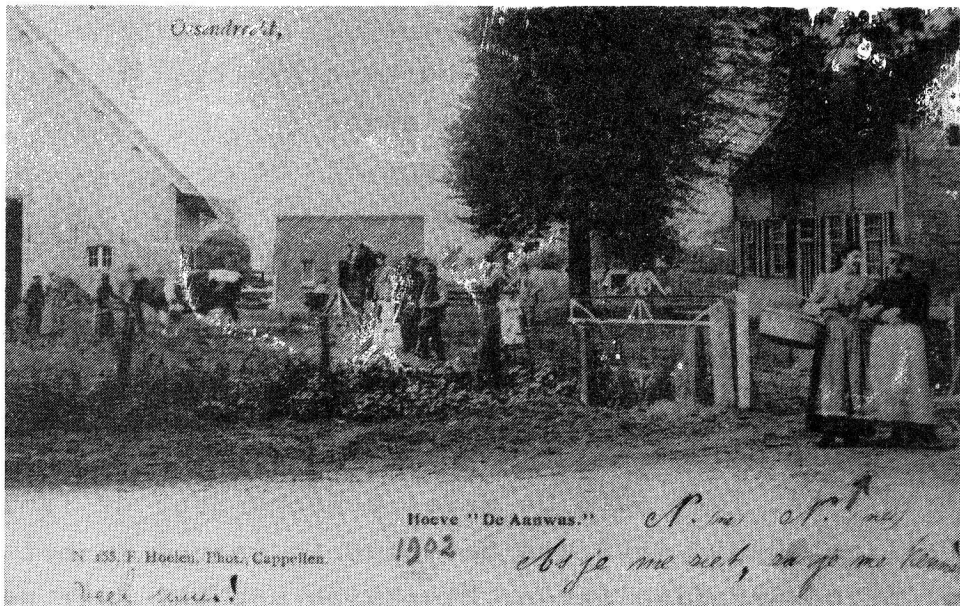

Foto 5. Hoeve "De Aanwas" van de familie Van Meir, 1902.
Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

Foto 6. Een opname uit de tijd van de mobilisatie in 1939. Deze soldaten waren gelegerd in "Het Schuttershof".
Uit de verzameling van J. v.d. Bussche.

De smederij, die hier vroeger stond, was al eerder verplaatst naar de Burgemeester Voetenstraat. De familie Rijk heeft hier haar stiel kunnen uitoefenen.

Afkortingen.

ARR Archief van de Raad- en Rekenkamer van het oud archief Gemeente Bergen op Zoom.

Geraadpleegde bronnen.

1. Eric Schrauwen: "Op de rand van zand en klei", landschapsscriptie over het grensgebied van Brabant en Zeeland, 1982.
2. In een oorkonde van 9 april 1429 staat:
".... dat landt van Ossendrecht dwelck lange tijt onbedijckt gereden heeft" ARR 2614.1 naar een vidimus door notaris Boretius, 1686.
3. Eric Schrauwen: "Op de rand van zand en klei", landschapsscriptie over het grondgebied van Brabant en Zeeland, 1982.
4. In de oorkonde van 9 april 1429 staat de navolgende verbodsbepaling over het turfsteken:
"Item en sal men geen moer delleven int voors. Landt op vijftich roeden naer ende bij den Zeedijck, behouden mijer vrouwen recht van Bergen inden brandt haer heerlijkheijt behoudende." ARR 2614.1, o.c.
5. De Vries: "Etymologisch Woordenboek"
6. Ibidem.
7. Dr. J.B. van Loon: "Water en waternamen in Noordbrabants zuidwesthoek".
8. Dr. N. van Wijk: "Franck's Etymologisch woordenboek der Nederlandsche Taal", 1976. Uitg. Nijhoff.
9. Möll: "De rechten van de Heer van Bergen op Zoom";
Op pag. 65 wordt het bestaan van een veer tussen 1520 en 1565 vermeld.
10. Detail van een kaart uit het Cijnsboek van Ossendrecht, getekend door H. Adan in 1760. Uit: Gemeentearchief Bergen op Zoom, ARR, inventarisno. 1396.
11. Bevolkingsregister van Ossendrecht, 1830.

Hoogerheide, 15 februari 1989. Werkgroep Toponymie:
E. Suykerbuyk, J. v.d. Bussche,
A.v. Pul, P. Jacobs en C.v. Opendorp.

DE LOTELINGEN VAN DE KLAS 1812 EN VAN DE KLAS 1813 UIT HET VREDEGERECHTSKANTON BERGEN OP ZOOM, SLOT

Door: E. de Lelys.

LOTELINGEN VAN DE KLAS 1813 - VREDEGERECHTSKANTON BERGEN OP ZOOM.

IDENTITEIT	GEBOORTEDATUM GEBOORTEPLAATS WOONPLAATS GETROKKEN NUMMER	VERDERE INLICHTINGEN
<u>ADRIAANSE</u> Jean Francois Zoon van Corneil & VAN GEENHOVEN Caroline. Bakker 1,695 m groot.	28.04.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 92	Op 26.11.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>ADRIAANSSENS</u> Jean Zoon van Joseph & WUYTS Anne Cathé- rine (beiden over- leden) Knecht 1,650 m groot.	31.01.1793 WOENS DRECHT WOENS DRECHT (maar verblijven- de te ZUIDGEEST) Lot nr. 43	Kreeg op 22.09.1813 toelating zich te laten vervangen door GREPERS Jean, dienstplichtige van de klas van het jaar XI uit het departement van de Beneden-Maas.
<u>AUGUSTIJN</u> Govert Zoon van Nicolas & STRAATMANS Marie Beenhouwer 1,705 m groot.	22.12.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 48	Op 10.09.1813 afgekeurd voor kreupelheid (rechterbeen korter dan 't linker).
<u>AUGUSTIJN</u> Laurent Zoon van Gerard & WILLEKENS Cornelia Pottenbakker 1,640 m groot.	21.07.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 30	Kreeg op 25.09.1813 toelating zich te laten vervangen door DE WINTER Guillaume, dienst- plichtige van de klas 1809 uit OOSTERHOUT.

<u>AUGUSTIJNS</u> Adrien Zoon van Nicolas & VAN NASSAU Elisabeth Dagloner 1,695 m groot.	10.03.1793 WOUW WOUW Lot nr. 86	Op 26.11.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>BASSELIERS</u> Arnold Zoon van Adrien & FRANKEN Anne Knecht 1,705 m groot.	17.05.1793 STEENBERGEN HALSTEREN Lot nr. 121	Op 26.11.1813 vertrokken naar (?) of ingelijfd bij(?) een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>BASTIAANSE</u> Martin Zoon van Antoine & wijlen HANSSENS Adrienne Dagloner 1,570 m groot.	17.05.1792 OUDENBOSCH BERGEN OP ZOOM Lot nr. 1	Loteling van de klas 1812, aangehecht bij de klas 1813. Op 10.09.1813 geschikt be- vonden voor militaire dienst en op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>BENNEBROEK</u> Francois Zoon van Henri & LAURIJSSSEN Anne Dimphne Timmerman 1,660 m groot.	12.11.1793 HUYBERGEN HUYBERGEN Lot nr. 28	Op 25.19.1813 ingelijfd bij het Bataillon du Danube (Ouvriers militaires) on- der stamnummer 923.
<u>BERNAERS</u> Adrien Zoon van Corneille & LOOS Dymphne (beiden overleden) Knecht 1,645 m groot.	08.03.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 45	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>BLAISER (of BLAESER)</u> Gerard Jacques Zoon van Jacques Antoine & REYMERINCK Fenneke Knecht 1,755 m groot.	26.02.1793 WOUW WOUW Lot nr. 125	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer (vrijwil- liger) had, die wegens in dienst opgelopen verwondingen zijn ontslag gekregen had.
<u>BLOEMENDAAL</u> Joseph Enoch Zoon van Henoch Joseph & HERTOOG Elisabeth, Marskramer 1,645 m groot.	17.04.1793 MEEUWE BERGEN OP ZOOM Lot nr. 118	Wegens een wonde aan het lin- kerbeen als gevolg van een ziekte kreeg hij op 10.09.1813 uitstel in afwachting van ge- nezing en werd hij overgehe- veld naar de klas 1814.

<u>BOGAARS</u> Marin Zoon van Jean & RIBBENS Jeanne Kleermakersgast 1,605 m groot.	17.10.1793 WOUW WOUW Lot nr. 130.	Niet opgeroepen dank zij het nummer dat hij getrokken had.
<u>BOGERS</u> Corneil Zoon van Jean Fran- cois (overleden) & DE KOK Cornelia Knecht 1,595 m groot.	23.06.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 84	Ingeschreven te HALSTEREN maar verblijvende te NIEUW- VOSSEMEER. Op 04.12.1813 ingelijfd bij 94 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 9981.
<u>BROOS</u> Jean Zoon van Jacques & FAAS Jeanne Bakker 1,710 m groot.	01.12.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 47	10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der be- schikbare dienstplichtigen geplaatst omdat zijn broer Marin van de klas 1812 in aktieve dienst was bij het 36 Regt Infanterie de ligne.
<u>BROOYMANS</u> Jacques Zoon van Guillaume & NEELEN Adrienne Landbouwer 1,740 m groot.	16.01.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 119	Op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer als loteling van de klas 1809 onder de wapens had bij het 33 Regt Chasseurs (sic!) de benaming 33 Regt Chasseurs. 33 Regt Infanterie légère be- doeld.
<u>CAMPENS</u> Jean Zoon van Pierre & DIETVORS Adrienne (beiden overleden) Knecht 1,650 m groot.	13.01.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 20	Hij kreeg op 10.09.1813 toe- lating zijn nummer te ruilen met het nummer 89 van ZEGERS Corneil, maar nog geen twee maanden later werd ook dit nummer opgeroepen met als ge- volg dat Jean CAMPENS op 04. 12.1813 ingelijfd werd bij 94 Regt Infanterie de ligne on- der stamnummer 9982.
<u>CLARIJS</u> Godefroid Zoon van Lambert & JORGENS Héléne (Geen beroep ver- meld) (Geen lichaams- lengte vermeld)	29.08.1793 LEPELSTRAAT BERGEN OP ZOOM Lot nr. 109	Was niet persoonlijk aanwezig bij de loting omdat hij reeds op 19.04.1813 als plaatsver- vanger van zijn broer Jean (Klas 1812) ingelijfd werd bij het 4 Regt de Tirailleurs (Keizerlijke Garde) waar hij diende bij de 4 Compagnie/ 2 Bataillon.

<u>CUELEN</u> Gerard Zoon van Henry (Overleden) & VAN EKEREN Jeanne Metser 1,510 m groot.	01.01.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 36	Op 10.09.1813 afgekeurd omdat hij te klein was.
<u>DAELEMANS</u> Pierre Zoon van Corneil & THIJSSSENS Cathérine Knecht 1,550 m groot.	06.03.1793 EKEREN WOENSDRECHT Lot nr. 124	Op 29.09.1813 ingelijfd bij 22 Regt Infanterie de ligne.
<u>DANKERS</u> Guillaume Zoon van Corneil & SWAGEMAKERS Elisabeth Landbouwer 1,620 m groot.	15.04.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 24	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>DEBEL</u> Henri Gerard Zoon van Henry & VAN LATEM Geertrude Ondermeester 1,610 m groot.	10.03.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 128	Op 10.09.1813 door de rekruteringsraad geschikt bevonden voor militaire dienst ondanks zijn klachten wegens "zwak gestel". Op 29.11.1813 ingelijfd bij 22 Regt Infanterie de ligne.
<u>DEBOSSON</u> Paul Zoon van Abraham & VAN HALSTEREN Jeanne Antoinette Apotheker 1,710 m groot.	27.01.1793 WOUW WOUW Lot nr. 96	Ingeschreven te WOUW maar verblijvende te DELFT. Hij liet zich vervangen door Guillaume MULDER uit DORDRECHT die op 30.11.1813 ingelijfd werd bij het 150 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 5326.
<u>DEBRUYN</u> Adrien Zoon van Corneil & VAN ITTERSON Petro- nelle Voerman 1,675 m groot.	20.02.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 19	Op 25.09.1813 wegens zwak gestel overgeheveld naar de klas 1814. Later toch opgeroepen zijnde, liet hij zich vervangen door Jean VRIJDAG, een niet opgeroepen loteling van de klas 1812, die dan op 13.12.1813 ingelijfd werd bij 88 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 10789.

<u>DEGREEFF</u> Guillaume Simon Zoon van Dirk Jean & wijlen VAN MOERKERKEN Adrienne (Beroep niet vermeld) (Lichaamslengte niet vermeld).	10.05.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 38	Was niet aanwezig bij de loting omdat hij opgenomen was in een instelling voor zwakzinnigen. Op 10.09.1813 vrijgesteld van militaire verplichtingen wegens zwakzinnigheid.
<u>DE JONGH</u> Marin Zoon van Pierre & WIJMANS Marie (beiden overleden) Bakkersleerjongen 1,635 m groot.	27.11.1793 WOUW WOUW Lot nr. 83	Ingeschreven te WOUW maar verblijvende te OUDENBOSCH. Oudste van twee wezen. Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>DE KOK</u> Laurent Zoon van Laurent & VAN BOXEL Eve Knecht 1,780 m groot.	06.03.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 77	Op 10.09.1813 afgekeurd wegens bekleemde ingewandsbreuk aan rechterzijde.
<u>DELATER</u> Bastien Zoon van Francois & DE ZIEKE Adrienne Schoenmaker 1,625 m groot.	16.05.1793 NIEUW-VOSSEMEER NIEUW-VOSSEMEER Lot nr. 112	Op 10.09.1813 afgekeurd wegens kreupelheid aan rechterbeen (ontstaan door verma- gering van dit been).
<u>DETROGH</u> Guillaume Lucas Zoon van Guillaume Lucas & SYBRAND Lena Visser 1,760 m groot.	27.11.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 52	Op 10.09.1813 afgekeurd wegens littekens aan rechterbeen als gevolg van verwondingen.
<u>DIETVORST</u> Hubert Zoon van Dionesien & DE GRAUW Petronelle Dagloner 1,745 m groot.	07.09.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 94	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>DILIEN</u> Jean Corneil Zoon van Gerard & wijlen ? Knecht 1,670 m groot.	26.07.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 102	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.

<u>DOGGEN</u> Corneil Zoon van Guillaume & VAN WEZEL Dymphne Dagloner 1,535 m groot.	11.07.1793 STEENBERGEN WOUW Lot nr. 51	Afgekeurd op 10.09.1813 omdat hij te klein was. Hij had nog een broer onder de wapens als dienstplichtige van de klas 1810.
<u>ENGLEBERT</u> Antoine Zoon van George (overleden) & DORE Marie Cathérine Koetsier 1,712 m groot.	13.12.1793 MAASTRICHT WOUW Lot nr. 35	Afgekeurd op 10.09.1813 wegens dubbele breuk.
<u>ESKENS</u> Corneil Zoon van Theodore & NEYER Isabelle (bei- den overleden) Knecht 1,665 m groot.	10.04.1793 ZUIDGEEST ZUIDGEEST Lot nr. 129	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>GOFFIN</u> Mathieu Zoon van Adam & wijlen KOL Sophie Kleermaker 1,550 m groot.	24.04.1793 MAASTRICHT BERGEN OP ZOOM Lot nr. 127	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere ge- gevens.
<u>GORIS</u> Jacques Zoon van Michel & VAN ELSAKKERS Jacqueline Knecht 1,650 m groot.	24.04.1793 WOUW WOUW Lot nr. 104	Verzocht om op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst te worden als oudste van verscheidene wezen. Dit werd niet toegestaan. Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>HAEST</u> Pierre Zoon van Wijnand & LEMENEUR Anne (bei- den overleden) Knecht 1,600 groot.	27.03.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 61	Zijn verzoek om op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst te worden als oudste van twee wezen werd op 10.09.1813 ver- worpen. Op 17.10.1813 werd hij ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.

HAVERMANS

Jean Francois
Zoon van Martin
(overleden) &
PLOMPEN Suzanne
Knecht
1,570 m groot.

14.09.1793
WOENS DreCHT
WOENS DreCHT
Lot nr. 103

Ingeschreven te WOENS DreCHT
maar verblijvende te HOOGER-
HEIDE. Op 10.09.1813 op het
einde van de lijst der be-
schikbare dienstplichtigen
geplaatst als oudste zoon
van een weduwe.

HEYL

Jacques
Zoon van Egide
(overleden) &
LANDBOER Cornelia
Knecht
1,600 m groot.

01.01.1793
HALSTEREN
HALSTEREN
Lot nr. 66

Ingeschreven te HALSTEREN
maar verblijvende te WOUW.
Verzocht om op het einde van de
lijst der beschikbare dienst-
plichtigen geplaatst te wor-
den omdat hij een broer als
dienstplichtige onder de wa-
pens had bij het 4 Regt de
Chevau-légers-Lanciers (klas
1811). Dit werd geweigerd om-
dat reeds een van zijn broers
van deze gunstmaatregel genoot.
Op 04.12.1813 ingelijfd bij
het 94 Regt Infanterie de
ligne onder stamnummer 9977.

HOOGEMOET

Marin
Zoon van Corneil
(overleden) &
VAN DECKELEN (of
VAN EECKELEN?)
Cornelia
Knecht
1,610 m groot.

26.08.1792
WOUW
HALSTEREN
Lot nr. 74

Ingeschreven te HALSTEREN
maar verblijvende te BERGEN
OP ZOOM. Staat niet vermeld
in het register van de klas
1812 (waartoe hij normaal be-
hoorde). Aangehecht bij de de
klas 1813.
Op 04.12.1813 ingelijfd bij
94 Regt Infanterie de ligne
onder stamnummer 9978.

HOOLEN

Jean Francois
Zoon van Pierre &
CLAREN Anne Marie
Knecht
1,555 m groot.

07.10.1793
BERGEN OP ZOOM
WOUW
Lot nr. 27

Op 10.09.1793 afgekeurd we-
gens ongeneesbaar hoofdzeer.

HOPPENS

Leonard
Zoon van Adrien &
KIEBOOM Petronelle
Landbouwer
1,730 m groot.

22.05.1793
WOUW
WOUW
Lot nr. 132

Niet opgeroepen dank zij het
nummer dat hij getrokken had.

<u>HOUTEPIN</u> Gregoire Zoon van Adrien & VANDEN BERGH Elisabeth Dagloner 1,665 m groot.	11.07.1793 WOUW WOUW Lot nr. 29	Op 10.09.1813 afgekeurd omdat zijn rechterbeen korter was dan het linker. Hij had nog een broer (klas 1808) die in dienst was bij de marine.
<u>HUSSAARDS</u> Pierre Zoon van Gerard & VAN OEVELEN Cathérine Dagloner 1,??? m groot.	25.12.1792 WOENS DreCHT WOENS DreCHT Lot nr. 3	Overgeheveld van klas 1812 naar klas 1813 omdat hij uit- stel gekregen had wegens mo- gelijk geneesbaar hoofdzeer. Afwezig bij de herkeuring op 10.09.1813 en geschikt voor militaire dienst verklaard. Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>HUYS</u> Guillaume Zoon van Thomas & BOSMANS Thérèse Jeanne Hoedenmaker 1,685 m groot.	09.06.1793 WOUW WOUW Lot nr. 34	Bekloeg zich op 10.09.1813 bij de rekruteringsraad over stijfheid in de rechterarm ten gevolge van een val en over zeerhoofdigheid. Diezelf- de dag besliste de raad hem naar het militair hospitaal van BERGEN OP ZOOM te sturen om hem daar van zijn zeerhoof- digheid te genezen. Op 20.09. 1813 werd hij geschikt voor militaire dienst bevonden en op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>JACOBS</u> Corneil Francois Zoon van Michel & wijlen MOORS Elisabeth Student 1,825 m groot.	06.03.1793 HENKELNOORD HENKELNOORD Lot nr. 88	Hij liet zich vervangen door een zekere Michel DE MEYER, die op 13.12.1813 ingelijfd werd bij het 88 Regt Infante- rie de ligne onder stamnum- mer 10.782.
<u>JACOBS</u> Jacques Zoon van Pierre & VAN AERT Adrienne Dagloner 1,635 m groot.	05.10.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 31	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.

<u>JACOBS</u> Jean Zoon van Laurent & VAN DEN KIEBOOM Elisabeth Knecht 1,555 m groot.	21.01.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 69	Op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer had die als dienstplichtige van de klas 1809 in aktieve dienst was bij het 3 Bataillon des Ouvriers militaires.
<u>JANBROERS</u> Adrien Zoon van Pierre & VAN DALEN Dimphne Dagloner 1,655 m groot.	24.07.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 73	Op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer had die als vrijwilliger dien- de bij het 130 Regt Infanterie de ligne.
<u>JANSEN</u> Guillaume Zoon van Jean & DEKKERS Anne Cathérine Dagloner 1,615 m groot.	21.12.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 8	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>KAETS</u> Adrien Zoon van Michel & NIEUWLAAT Marie Dagloner 1,500 m groot.	30.09.1793 WOUW BERGEN OP ZOOM Lot nr. 12	Op 10.09.1813 afgekeurd omdat hij te klein was.
<u>KIEBOOM</u> Leonard Zoon van Thomas & VAN TIGGELEN Jeanne Landbouwer 1,730 m groot.	26.06.1793 WOUW WOUW Lot nr. 87	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>KNAAP</u> Jean Zoon van Henry & GEHROM Marie Anne (beiden overleden) Timmerman 1,690 m groot.	21.05.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 97	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>KNUPPEL</u> Pierre Zoon van Jean (overleden) & LUYKX Marie Zadelmaker 1,675 m groot.	31.12.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 46	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.

KOUDSIJN

Jean Gerard
Zoon van Jean &
wijken VAN KUYK
Cathérine-Anne
Sergeant-majoor
(Lichaamslengte
niet vermeld).

11.12.1793
BERGEN OP ZOOM
BERGEN OP ZOOM
Lot nr. 76

Op 10.09.1813 vrijgesteld van militaire verplichtingen omdat hij als vrijwilliger diende bij het 48 Regt Infanterie de ligne (graad: Sergeant-majoor).

KRAMERS

Guillaume
Zoon van Hubert &
VAN ROSMEULEN
Jeanne (beiden
overleden)
Dagloner
1,660 m groot.

31.07.1793
DEVENTER
BERGEN OP ZOOM
Lot nr. 115

Op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst wegens broederdienst.

LAANEN

Henri
Zoon van Gommar &
KETELERS Cathérine
(beiden overleden)
Knecht
1,590 m groot.

24.01.1793
WOENSDRECHT
WOENSDRECHT
Lot nr. 106

Ingeschreven te WOENSDRECHT maar verblijvende te HOOGHEIDE. Zijn verzoek om als oudste van verscheidene wesen op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen gerangschikt te worden, werd verworpen als niet noodzakelijk zijnde voor zijn broers. Op 29.11.1813 ingelijfd bij 22 Regt Infanterie de ligne.

LAANEN

Jean
Zoon van Adrien
(overleden) &
DE JONGH Jeanne
Landbouwer
1,675 m groot.

21.02.1793
STEENBERGEN
WOUW
Lot nr. 98

Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als oudste zoon van een weduwe.

LAANEN

Theodore
Zoon van Pierre &
BROUWERS Anne
Schipper
1,625 m groot.

24.09.1793
HALSTEREN
HALSTEREN
Lot nr. 65

Ondanks zijn beklag over een oogziekte en het verlies van het derde kootje van de wijsvinger van de linkerhand werd hij toch op 10.09.1813 door de rekruteringsraad geschikt bevonden voor militaire dienst. Het register van de klas 1813 bevat geen verdere inlichtingen.

<u>LEYDEKKERS</u> Jean Francois Zoon van Francois & DE KEYSER Marie Werkman 1,710 m groot.	16.10.1793 STEENBERGEN NIEUW-VOSSEMEER Lot nr. 23	Op 25.09.1813 ingelijfd bij het Bataillon du Danube (Ouvriers militaires) on- der het stamnummer 922.
<u>LOOS</u> Corneil Zoon van Godefroid & VERHAGEN Adrienne Militair 1,688 m groot.	20.02.1793 HALSTEREN WOUW Lot nr. 134	Vermoedelijk niet opgeroepen dank zij het nummer dat hij ge- trokken had. Bovendien was zijn broer LOOS Marin als lote- ling van de klas 1812 in ak- tieve dienst bij het 36 Regt Infanterie de ligne. Het re- gister van de klas 1813 bevat geen verdere inlichtingen.
<u>LOOYEN</u> Corneil Zoon van Antoine & HEYMANS Marie Knecht 1,605 m groot.	06.01.1793 WOUW WOUW Lot nr. 111	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere inlichtingen.
<u>LUYKX</u> Corneil Zoon van Adrien & VAN DE KIEBOOM Jeanne Dagloner 1,640 m groot.	02.11.1793 STEENBERGEN HALSTEREN Lot nr. 78	Op 04.12.1813 ingelijfd bij 94 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 9980.
<u>MARX</u> Jean Pierre Zoon van wijlen Jean Pierre & PIKETS Anne Marie Slotenmaker 1,550 m groot.	29.05.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 72	Hij was de oudste zoon van een weduwe. Op 10.09.1813 afgekeurd om- dat hij misvormde benen had.
<u>MARXER</u> Christophe Zoon van Sebastien & PALWA..? Marie Anne Kleermaker 1,700 m groot.	17.09.1793 MAASTRICHT BERGEN OP ZOOM Lot nr. 95	Op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer had die als vrijwilliger dien- de bij het 3 Regt Grenadiers à pied/Garde Impériale.

Hollands Grenadier
3e Regiment
Grenadiers te voet
v/d Keizerlijke
Garde.
(ex Regiment Grenadiers der Hollandse Koninklijke Garde van Lodewijk Napoleon)

GRENADIER A PIED
hollandais

Infanterie bij het doorwaden van een rivier

<u>MASSAR</u> Gerard Zoon van Pierre (overleden) & WAATERBOERS Jeanne Marie Kleermaker 1,620 m groot.	05.01.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 100.	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als oudste zoon van een weduwe.
<u>MATTHYSSENS</u> Jacques Zoon van Martin & VAN GANSEN Marie Schoenmaker 1,620 m groot.	04.09.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 16	Heeft getracht afgekeurd te worden wegens een misvorming aan de rechterschouder maar werd op 10.09.1813 toch goed voor militaire dienst bevonden en op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>MEESTERS</u> Adrien Zoon van Pierre (overleden) & WEESENBECK Anne Marie Knecht 1,605 m groot.	23.03.1793 HUYBERGEN HUYBERGEN Lot nr. 33	Ingeschreven te HUYBERGEN maar verblijvende te KALMT- HOUT. Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der be- schikbare dienstplichtigen geplaatst als oudste zoon van een weduwe.
<u>MEESTERS</u> Antoine Zoon van Marin & DELVORS Cathérine Kleermaker 1,575 m groot.	09.07.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 57	Heeft gepoogd afgekeurd te worden wegens bijziendheid. Kreeg uitstel wegens licha- melijke zwakheid en werd o- vergeheveld naar de klas 1814.
<u>MELSEN</u> Guillaume Zoon van Guillaume & NUYTS Jeanne Bakker 1,620 m groot.	28.01.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 49	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>MELSEN</u> Pierre Zoon van Jacques & wijlen DENYS Anne Cathérine Knecht 1,630 m groot.	06.12.1793 ZUIDGEEEST ZUIDGEEEST Lot nr. 44	Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens ingeworteld en onge- neesbaar hoofdzeer.

<u>MEUTELHAUS</u> Guillaume Cornelis Zoon van wijlen Chrétien & SCHMIDT Anne Cathérine Landbouwersknecht 1,645 m groot.	20.11.1793 STEENBERGEN WOUW Lot nr. 70	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als oudste zoon van een weduwe.
<u>MULLER</u> Jean Zoon van wijlen André & COPYENS Marie 1,700 m groot.	17.04.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 37	Ingeschreven te BERGEN OP ZOOM maar verblijvende te KRUISLAND. Op 10.09.1813 vrijgesteld van militaire dienst omdat hij al twee broers als vrijwilligers onder de wapens had.
<u>MUTSTERS</u> Antoine Zoon van Jacques & NUYTS Dymphne Dagloner 1,650 m groot.	21.03.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 15	Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens breuk (rechts).
<u>MIJNSBERGEN</u> Antoine Zoon van Guillaume & SMITS Christine Visser 1,775 m groot.	06.02.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 93	Het register van klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>NOLDENS</u> Arnold Zoon van Jean & NOORDEN Anne Marie Dagloner 1,690 m groot.	27.02.1793 WOUW WOUW Lot nr. 126	Verkreeg op 10.09.1813 uit- stel wegens ziekte en werd overgeheveld naar de klas 1814.
<u>NUIJTEN</u> Jacques Zoon van Jean & VAN MASTENHUISEN Jeanne Knecht 1,650 m groot.	17.01.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 14	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>NUIJTEN</u> Thomas Zoon van Corneil & RUYTEN Marie Dagloner 1,645 m groot.	01.03.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 90	Op 04.12.1813 ingelijfd bij 94 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 9983.

<u>OOSTERWAAL</u> Nicolas Joseph Zoon van Jean & wijlen BORGHOUT Thérèse Scheepsjongen 1,645 m groot.	25.11.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 32	Op 09.11.1813 ingelijfd bij 80 Equipage de Haut Bord onder stamnummer 1053.
<u>PALINCKX</u> Pierre Jean Zoon van Jean Joseph & SUYKERBUYK Antoi- nette Landbouwer 1,645 m groot.	29.07.1793 HUYBERGEN HUYBERGEN Lot nr. 56	Op 17.10.1813 ingelijfd bij 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>PHILIPS</u> Pierre Melchior Zoon van Corneille & GOOSEN Jeanne Brouwersknecht 1,645 m groot.	29.06.1793 WOUW WOUW Lot nr. 64	Op 09.11.1813 ingelijfd bij 80 Equipage de Haut Bord onder stamnummer 1069.
<u>PLOMPEN</u> Jacques Zoon van wijlen Martin & BOGAERTS Isabelle Metser 1,710 m groot.	17.12.1793 HOGERHEIDE HOGERHEIDE Lot nr. 82	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>PLOMPEN</u> Martin Zoon van Adrien & VAN EKEREN Anne Dagloner 1,630 m groot.	13.09.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 17	Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens ongeneesbaar en inge- worteld hoofdzeer.
<u>QUIST</u> Christophe Zoon van Jean & QUIST Marie Landarbeider 1.685 m groot.	08.03.1793 NIEUW-VOSSEMEER NIEUW-VOSSEMEER Lot nr. 21	Leverde een plaatsvervanger die op 22.09.1813 door de rekruteringsraad geweigerd werd wegens een zweer op het been. Kreeg op 06.10.1813 de toelating zijn nummer 21 te ruilen met het nummer 79 van Corneil ROZENDAEL. Werde daar- na toch nog opgeroepen en liet zich toen vervangen door een zekere Pierre STOEFES die op 30.11.1813 ingelijfd werd bij een Infanterieregi- ment.

QUIST

Jacques
Zoon van Antoine &
NIEUWENHUYSEN Jeanne
Knecht
1,620 m groot.

09.09.1793
NIEUW-VOSSEMEER
HALSTEREN
Lot nr. 113.

Ingeschreven te
HALSTEREN maar
verblijvende te
THOLEN

Alhoewel hij een broer had die als loteling van de klas 1810 bij het 124 Regt Infanterie de ligne diende, vond de rekruteringsraad het niet noodzakelijk hem op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen te plaatsen omdat hij nog twee andere broers had die niet dienstplichtig waren. Hij werd aangeduid voor het 22 Regt Infanterie de ligne maar ontsnapte in november 1813 uit zijn detachement terwijl hij op weg was naar zijn korps.

ROEKEN

Pierre
Zoon van wijlen
Godefroid & VAN
MERODE Cathérine
Knecht
1,660 m groot.

04.12.1793
HALSTEREN
HALSTEREN
Lot nr. 99

Op 04.12.1813 ingelijfd bij het 94 Regt Infanterie de ligne onder het stamnummer 9989.

ROZENDAEL

Corneil
Zoon van wijlen
Sebastien &
KOOLEN Jeanne
Dagloner
1,710 m groot.

17.04.1793
OUD-VOSSEMEER
HALSTEREN
Lot nr. 79

Vroeg om op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst te worden als oudste van verscheidene wezen maar de rekruteringsraad oordeelde dat dit niet noodzakelijk was voor zijn broers. Kreeg op 06.10.1813 de toelating zijn nummer 79 te ruilen met het nummer 21 van Christophe QUIST en werd op 09.11.1813 ingelijfd bij het 80 Equipage de Haut Bord onder stamnummer 1057.

RUYTEN

Jean
Zoon van Adrien &
MENS Cathérine
Landbouwer
1,685 m groot.

27.09.1793
WOUW
WOUW
Lot nr. 63

Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.

SCHADE

Henri
Zoon van Frederic &
NIJS Anne Marie
Kleermaker
1,653 m groot.

21.02.1793
GRONINGEN
BERGEN OP ZOOM
Lot nr. 10

Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.

<u>SCHARFF</u> Philippe Zoon van Francois Joseph & wijlen PROOST Marie Militair (Geen lichaamslengte vermeld).	04.05.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 6	Op 10.09.1813 vrijgesteld van militaire verplichtingen omdat hij reeds als vrijwilli- ger onder de wapens was bij het 123 Regt Infanterie de ligne.
<u>SCHEURBIERS</u> Sebastien Zoon van Daniel (overleden) & VAN GASTEL Marie Dagloner 1,555 m groot.	09.08.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 42	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als oudste zoon van een weduwe.
<u>SCHOENENBERGER</u> Othmar Zoon van Henry (overleden) & GERARDEN Rosine Metser 1,600 m groot.	21.12.1793 VENLO BERGEN OP ZOOM Lot nr. 9	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als enig kind van een weduwe.
<u>SCHOT</u> Nicolas Zoon van Gooris (overleden) & BAAY Cathérine Visser 1,645 m groot.	01.04.1793 THOLEN BERGEN OP ZOOM Lot nr. 59	Hij was de oudste zoon van een weduwe. Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens ingeworteld en onge- neesbaar hoofdzeer.
<u>SIMONS</u> Jean Jacques Zoon van Pierre Jean (overleden) & LANSEN Marie-Anne Bakker 1,655 m groot.	22.08.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 75	Op 04.12.1813 ingelijfd bij het 94 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 9979.
<u>SINS</u> Adrien Zoon van Martin & SOFFERS Marie Eli- sabeth Landbouwer 1,820 m groot.	25.01.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 26	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer had die als loteling van de klas 1810 in actieve dienst overleden was.

<u>SLOOVE</u> Jacques Zoon van Mathieu (overleden) & BAARMANT Cornелиe Knecht 1,565 m groot.	12.05.1793 WOENS DRECHT WOENS DRECHT Lot nr. 123.	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>STIJNEN</u> Jean Francois Zoon van Jean Baptiste & CLOOTS Jeanne Knecht 1,645 m groot.	29.12.1793 OORDEREN OSSENDRECHT Lot nr. 39	Verzocht om op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst te worden als oudste van twee wezen. De rekruteringsraad oordeelde dat dit niet nood- zakelijk was voor zijn zuster. Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>SUYKERBUYK</u> Jean Zoon van Henry (overleden) & BUYTS Jeanne Dagloner 1,605 m groot.	27.02.1793 WOUW BERGEN OP ZOOM Lot nr. 131	Oudste zoon van een weduwe. Werd op 10.09.1813 afgekeurd omdat hij aan een klier- kwaal leed.
<u>THEIJSEN</u> Paul Zoon van Corneille & wijlen VANHAREN Anne Cathérine Bakker 1,755 m groot.	11.03.1793 PUTTE PUTTE Lot nr. 22	Kreeg op 25.09.1813 toela- ting zich te laten vervangen door Livin DECLERCK (Klas 1809) uit GENT.
<u>VADDE</u> Henri Zoon van Corneille & OOMS Hélène Wagenmaker 1,605 m groot.	17.04.1793 WOENS DRECHT WOENS DRECHT Lot nr. 91	Op 04.12.1813 ingelijfd bij het 94 Regt Infanterie de ligne onder het stamnummer 9984.
<u>VAN BOXEL</u> Pierre Zoon van Gaspard (overleden) & VAN NIEUWBURG Anne Dagloner 1,675 m groot.	24.07.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 116	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als enige zoon van een weduwe.

<u>VANDENBERG</u> Christophe Zoon van Daneel & TOU Jeanne (beiden overleden) Voerman 1,630 m groot.	13.07.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 133.	Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens verschrompeling van linkerarm.
<u>VANDEN BERG</u> Pierre Zoon van Corneille & HOEKX (of KOEKX?) Henriette Knecht 1,547 m groot.	10.09.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 105	Kreeg op 10.09.1813 uitstel wegens zwak gestel en werd overgeheveld naar de klas 1814.
<u>VANDENBROEK</u> Paul Zoon van Renier (overleden) & DELAAT Martine Kleermaker 1,690 m groot.	13.07.1793 HARLINGEN BERGEN OP ZOOM Lot nr. 5	Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>VANDEN KERCKHOFF</u> Bernard Jean Zoon van Stanislas Antoine & LIPS Adrienne Bureelhoofd op het stadhuis van Bergen op Zoom. 1,670 m groot.	23.05.1793 BAARLE HERTOEG BERGEN OP ZOOM Lot nr. 135	Niet opgeroepen dank zij het nummer dat hij getrokken had.
<u>VANDEREYT</u> Jean Zoon van Pierre & SCHUURWEGEN Cornelia (Geen beroep vermeld) 1,585 m groot.	12.03.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 13	Hij was de oudste zoon van een weduwe. Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens ingeworteld en ongenees- baar hoofdzeer.
<u>VANDERHOEVEN</u> Philippe Corneil Zoon van Adrien & PIKAAR Sara Leurder 1,610 m groot	25.11.1792 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 2	Behoorde eigenlijk tot de klas 1812 maar had uitstel bekomen wegens zwak gestel en over- plaatsing naar de klas 1813. Werd op 10.09.1813 goedgekeurd en op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.

<u>VAN DER POEL</u> Jean Zoon van Corneil & VAN DOOREN Jeanne (beiden overleden) Knecht 1,600 m groot.	15.12.1793 WOENSDRECHT WOENSDRECHT Lot nr. 101.	Ingeschreven te WOENSDRECHT maar verblijvende te DOEL. Op 29.11.1813 ingelijfd bij het 22 Regt Infanterie de ligne.
<u>VAN DESSEL</u> Martin Zoon van Jean Francois & VOORRIJEN Clare (beiden overleden) Knecht 1,600 m groot.	16.11.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 25	Ingeschreven te HALSTEREN maar verblijvende te NIEUW-VOS- SEMEER. Ondanks een vlek op het linkeroog werd hij op 10. 09.1813 geschikt bevonden voor militaire dienst en op 17.10. 1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>VANDOOREN</u> Pierre Jean Zoon van Pierre (overleden) & DEELEN Petronelle Knecht 1,595 m groot.	03.06.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 7	Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>VAN GINNEKEN</u> Corneil Zoon van Jean & BREYSEN Petronelle Knecht 1,685 m groot.	30.12.1793 ESSEN WOUW Lot nr. 108	Ingeschreven te WOUW maar verblijvende te ROZENDAAL. Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>VAN GOG</u> Adrien Laurent Zoon van Jean (overleden) & AGE Petronelle Tamboer (Geen lichaamslengte vermeld).	17.09.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 58	Op 10.09.1813 vrijgesteld van militaire verplichtingen om- dat hij als vrijwilliger in aktieve dienst was bij het 123 Regt Infanterie de ligne.
<u>VAN HARTUM</u> Edmundus Zoon van Jean & KRAMER Adrienne Smidsknecht (of Stalknecht?) 1,665 m groot.	06.12.1793 NIEUW-VOSSEMEER NIEUW-VOSSEMEER Lot nr. 120	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.

<u>VAN HOOFF</u> Jean Zoon van Adrien & SCHOUTENS Anne Landarbeider 1,690 m groot.	29.01.1793 NIEUW-VOSSEMEER NIEUW-VOSSEMEER Lot nr. 54	Op 10.09.1813 afgekeurd wegens platvoeten.
<u>VAN HOEKHOVEN</u> (of <u>VAN KOEKHOVEN?</u>) Pierre Zoon van Jean & LOYEN Adrienne Knecht 1,715 m groot.	01.12.1793 WOENSDRECHT WOENSDRECHT Lot nr. 41	Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne. Hij had nog een broer die als loteling van de klas 1809 ingelijfd was geweest maar daarna ontslag kreeg we- gens lichamelijke ongeschikt- heid. Aangezien dit ontslag niet te wijten was aan gebreken opgelopen in dienst kon Pierre VAN HOEKHOVEN niet genieten van de gunst op het einde van de lijst der beschikbare dienst- plichtigen geplaatst te worden.
<u>VAN LINDEN</u> Jean Francois Zoon van Corneille & GEUNS Jeanne Marie (beiden overleden) Landbouwer 1,670 m groot.	13.01.1793 PUTTE PUTTE Lot nr. 60	Daar hij als wees moest voor- zien in het levensonderhoud van zijn grootmoeder die 96 jaar oud was, werd hij op 10. 09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienst- plichtigen geplaatst.
<u>VAN LOON</u> Jean Zoon van Simon & HYLIGER Jeanne Dagloner 1,615 m groot.	16.05.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 107	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>VAN LOON</u> Meijer David Zoon van David Isaac & GABRIEL Judoque (beiden overleden) Leurder 1,670 m groot.	??.03.1793 LOON OP ZAND BERGEN OP ZOOM Lot nr. 40	Hij was een wees die nog drie broers en zusters had maar kon niet genieten van de gunst op het einde van de lijst der beschikbare dienstplich- tigen geplaatst te worden om- dat hij niet de oudste was. Kreeg op 10.09.1813 toelating zich te laten vervangen door zijn oudere broer Isaac-David (28 jaar), die op 17.10.1813 ingelijfd werd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.

<u>VAN MECHELEN</u> Joseph Henri Zoon van Jean & VAN AERT Marie Landbouwer 1,710 m groot.	11.09.1793 HUYBERGEN HUYBERGEN Lot nr. 71	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>VAN NISPEN</u> Roeland Zoon van Jean Pierre (overleden) & QUAKAAS Jeanne Schipperjongen 1,720 m groot.	13.10.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 122	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>VAN OORSCHOT</u> Adrien Zoon van Jean & VAN DEN ENDEN Petronelle Knecht 1,635 m groot.	17.12.1793 ROOSENDAAL WOUW Lot nr. 62	Op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne.
<u>VAN OVERVELT</u> Adrien Zoon van Michel (o- verleden) & NIEUW- LAAT Geertruide Knecht 1,640 m groot.	16.05.1793 WOUW STEENBERGEN Lot nr. 4	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst als enige zoon van een weduwe.
<u>VAN PUL</u> Adrien Zoon van Corneil & SUYKERBUYK Dyngene Dagloner 1,555 m groot.	27.08.1793 WOUW WOUW Lot nr. 50	Op 10.09.1813 afgekeurd we- gens verminking aan rechter- hand veroorzaakt door brand- wonden.
<u>VAN VELTHOVEN</u> Barthelemi Zoon van Guillaume & VERRESEN Jeanne (beiden overleden) Dagloner 1,570 m groot.	10.10.1793 WOENSDBRECHT WOENSDBRECHT Lot nr. 114	Werd als oudste van verschei- dene wezen op 10.09.1813 op het einde van de lijst der be- schikbare dienstplichtigen gerangschikt.
<u>VAN VELTHOVEN</u> Hubert Zoon van Pierre & DE HAAN Jeanne Dagloner 1,620 m groot.	10.11.1793 WOUW WOUW Lot nr. 68	Werd op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen geplaatst omdat hij een broer had die als dienstplichtige van de klas 1808 onder de wapens was. Hij liet zich op 13.12.1813 inlijven bij het 88 Regt Infanterie de ligne als plaatsvervanger van een zekere NYSCHEWILTIGEN Gregoire.

<u>VAN WIJK</u> Corneil Zoon van Jean & wijlen HOYEMANS Jeanne Knecht 1,690 m groot.	10.01.1793 HUYBERGEN HUYBERGEN Lot nr. 55	Bekloeg zich bij de keuring over reumatiek in de benen. Werd op 10.09.1813 afge- keurd wegens platvoeten.
<u>VERBEEK</u> Laurent Zoon van Godefroid & KOENRAED Cornелиe Knecht 1,725 m groot.	27.09.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 136	Op 10.12.1813 ingelijfd bij een niet nader vermeld korps van de Keizerlijke Garde.
<u>VERDULT</u> Michel Zoon van Jean & wijlen AUWERS Marie Anne Dagloner 1,580 m groot.	29.07.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 18	Bekloeg zich bij de keuring over bedwateren maar werd toch op 10.09.1813 geschikt voor militaire dienst be- vonden en op 17.10.1813 inge- lijfd bij het 127 Regt Infan- terie de ligne.
<u>VERGROESEN</u> Guillaume Bernard Zoon van Guillaume & wijlen VAN GEENHOVEN Anne Cornелиe Notarisklerk 1,725 m groot.	07.08.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 117	Liet zich vervangen door een zekere VAN AELST Jean Corneil die op 30.11.1813 ingelijfd bij het 150 Regt Infanterie de ligne onder stamnummer 5327.
<u>VETTEN</u> Jean Zoon van Guillaume (overleden) & VAN LOON Willemine Dagloner 1,580 m groot.	22.12.1793 OSSENDRECHT OSSENDRECHT Lot nr. 11	Op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen gerangschikt omdat hij het enig kind van een weduwe was.
<u>VOLKERS</u> Theodore Zoon van Jean (overleden) & KORST Elisabeth Knecht 1,735 m groot.	16.02.1793 HALSTEREN HALSTEREN Lot nr. 53	Hij kreeg op 25.09.1813 toela- ting zich te laten vervangen door BRINE Antoine Jean Gerard, een soldaat van de Compagnie de réserve du département des Deux-Nèthes. Deze vervanger werd op 17.10.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne, terwijl Theodore VOLKERS zijn plaats moest innemen in de rangen van de Compagnie de réserve.

<u>WITHAEGEN</u> Adrien Zoon van Francois (overleden) & DE JONG Anne Dagloner 1,570 m groot.	11.10.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 67	Werd op 10.09.1813 als enig kind van een weduwe op het einde van de lijst der beschik- bare dienstplichtigen ge- plaatst.
<u>WITTEBOL</u> Corneil Zoon van Jean (over- leden) & STOK Anne Bakker 1,610 m groot.	28.01.1793 WOUW ZUIDGEEST Lot nr. 80	Als enige zoon van een weduwe werd hij op 10.09.1813 op het einde van de lijst der beschik- bare dienstplichtigen ge- plaatst.
<u>WOUTERS</u> Jean Leonard Zoon van Lambert & wijlen THOMA Mar- guerite Metser 1,550 m groot.	15.12.1793 MAASTRICHT BERGEN OP ZOOM Lot nr. 110	Het register van de klas 1813 bevat geen verdere gegevens.
<u>WUYTS</u> Joseph Zoon van Pierre & BROOS Guilhelmine Knecht 1,595 m groot.	11.03.1793 WOENS DreCHT WOENS DreCHT Lot nr. 85	Ingeschrven te WOENS DreCHT maar verblijvende te DOEL. Werd op 10.09.1813 voorlopig op het einde van de lijst der beschikbare dienstplichtigen gerangschikt omdat hij een broer had die als loteling van de klas 1810 in actieve dienst was bij het 9 Bataillon du Train.
N.B.: Met 9 Bataillon du Train werd hier hoogstwaarschijnlijk het 9 Ba- taillon du Train d'Artillerie (Vervoerkorps van de Artillerie) bedoeld, althoewel de mogelijkheid dat de broer van Joseph WUYTS zou behoord heb- ben tot het 9 Bataillon du Train des Equipages militaires (Algemeen vervoerkorps van het leger) niet uitgesloten is.		
<u>WIJBERGEN</u> Laurent Zoon van Louis & WAGEMAKERS Jeanne Handelaar in fruit 1,700 m groot.	08.11.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 81	Werd op 10.09.1813 op het ein- de van de lijst der beschikbare dienstplichtigen gerangschikt omdat hij een broer had die als vrijwilliger onder de wapens was.
<u>ZEGERS</u> Corneil Zoon van Corneil & SMITS Adrienne (beiden overleden) Kustwachtkanonnier 1,645 m groot.	04.08.1793 BERGEN OP ZOOM BERGEN OP ZOOM Lot nr. 89	Kreeg op 10.09.1813 toelating zijn nummer 89 te ruilen met het nummer 20 van Jean CAMPENS en werd op 17.09.1813 ingelijfd bij het 127 Regt Infanterie de ligne. Het register vermeldt niet of Jean CAMPENS zijn plaats heeft moeten innemen bij de kustwachtartillerie.

KANTTEKENINGEN - EPILOOG bij De lotelingen van de Klas 1812 en van de Klas 1813 uit het Vredegerechtskanton Bergen op Zoom.

Niets is in wezen meer ondankbaar dan enige ter verbetering te plaatsen kanttekeningen.

Temeer omdat de schrijver van dit lange artikel, de Heer Eugène de Lelys, op dit gebied een naam heeft. Een naam die hem ten volle toekomt. Niet alleen bestrijkt hij in dit werk een groot gebied, maar ook zijn uitgebreide toelichting en uitwerking verdienen alle lof.

Dat wij dan toch nog enige kanttekeningen als naschrift plaatsen heeft alleen maar een verklarende reden.

1. Bij zijn opzoekingen is de Heer de Lelys gestoten op deze in het Frans met de hand geschreven lijsten.

Door het schrijven met de hand zijn er sommige namen verkeerd overgekomen. Ook is de Franse schrijfwijze van namen aangehouden.

In de meeste landen is het heel normaal dat de voornamen na de achternamen geschreven worden.

2. Sommige plaatsen van herkomst klopten niet. Wat er verder opviel is, dat de Fransen het met de moedersnamen niet zo nauw genomen hebben.

3. De redactieraad heeft in vergadering besloten het werk in zijn geheel te plaatsen. Ondanks het feit dat "Het Zuidkwartier" de plaatsen Hoogerheide-Woensdrecht, Huijbergen, Ossendrecht en Putte omvat.

Hierdoor is het mogelijk geworden dat ook de lotelingen van de klasse 1812 en 1813 uit andere gemeenten door hun nu nog levende verwanten of nageslacht kunnen worden gevonden of hervonden.

4. Om de lijst met kanttekeningen niet te lang te maken hebben wij de correcties moeten beperken tot de lotelingen uit ons werkgebied.

Klasse 1812

<u>ADRIAANSEN, Adrien</u> 24.06.1792	Is niet te Woensdrecht geboren, doch in Huijbergen gedoopt.
<u>ANDRE, Jacques</u> 27.05.1792	Is niet te Woensdrecht terug te vinden.
<u>CLEEREN, Corneil</u> 29.07.1792	Diens moeder is niet BRIEN, maar BRIES.
<u>DE BRUYN, Adrien</u> 03.05.1792	Is geboren te Zuidgeest en te Huijbergen gedoopt.
<u>GLOMPEN, Antoine</u> 16.08.1792	Is PLOMPEN, Antoine. Hij is geboren te Hoogerheide dat in 1812 bij Huijbergen hoorde.
<u>HELMONT, Philippe</u> 10.09.1792	Is in Woensdrecht e.o. niet terug te vinden.
<u>HUSSAARDS, Pierre</u> 25.12.1792	Naam is onjuist, moet zijn HUSSAARTS.
<u>KOCH, Pierre</u> 21.07.1792	Is niet te Ossendrecht geboren, althans daar niet te vinden. Hij is ongetwijfeld een afstammeling van de stamvader Pieter Koch, een kleermaker uit Olpe, Duitsland.
<u>VAN BRUGGERS, Jacques</u> 15.10.1792	De naam is VAN BRUGGEN, en de moeder is niet MENIE, maar MENNES.
<u>VAN CAMPEN, Corneil</u> 03.12.1792	De moeder is niet TILLEMAARS, maar TOLLENAARS.
<u>VAN DEN BERG, Adrien</u> 27.09.1792	Diens moeders naam was niet LINDEN, maar LINDERS.
<u>VAN OEVELEN, Jacques</u> 22.01.1792	De naam van de moeder was TOLLENAARS i.p.v. TOLLEMANS.
<u>VAN TONGEL, Corneil</u> 12.05.1792	Diens moeder is niet THEIMS, maar THEUNS.
<u>WESENBEEK, Corneil</u> 19.07.1792	Deze is wel gedoopt te Huijbergen, maar geboren op Zuidnederlands gebied te Essen-Hoek.

Klasse 1813

<u>DILIEN, Jean Corneil</u> 26.07.1793	Zijn moeder was Cornelia DE WIJS.
---	-----------------------------------

<u>ESKENS</u> , Corneil 10.04.1793	Geboren op de Zuidgeest en gedoopt te Hoogerheide. Zijn moeder was Isabella HEYER i.p.v. NEYER.
<u>JACOBS</u> , Corneil Francois 06.03.1793	Hinkelnoord, eertijds onder Zeeland. Hij was met zijn 1,82½ m de langste loteling.
<u>MELSEN</u> , Pierre 06.12.1793	Wonende op de Zuidgeest en gedoopt te Huijbergen.
<u>MUTSTERS</u> , Antoine 21.03.1793	Is MUSTERS, Antoine, Ossendrecht.
<u>SLOOVE</u> , Jacques 12.05.1793	Diens moeders naam was niet BAARMANT maar BUERMANS.
<u>THEYSEN</u> , Paul 11.03.1793	Is Teysen, Paul.
<u>VANDEN BERG</u> , Pierre 10.09.1793	Dit moet zijn VANDENBERG, 25.10.1793. Zijn ouders zijn VANDENBERGH, Cornelis ex Huijbergen en HOECKX, Henriette ex Ossendrecht.
<u>VANDOOREN</u> , Pierre Jean 03.06.1793	Diens moeder is niet DEELEN, maar DIELEN.
<u>VAN HOEKHOVEN</u> , Pierre 01.12.1793	Is VAN KOEKHOVEN, Pierre.
<u>VAN LINDEN</u> , Jean Francois 13.01.1793	Diens moeder is niet GEUNS, maar GUNS.
<u>VAN WIJK</u> , Corneil 10.01.1793	Zijn moeder was niet HOYEMANS, maar HOPMANS.

De langste loteling was, zoals aangegeven, JACOBS, C.F. met 1 m 82½ cm. De kortste was HOEKS, J.C. met 1 m 47³ cm. Men zou het ook over groot kunnen hebben, maar dit begrip heeft méér dan één betekenis.

Wij hebben beslist niet de bedoeling gehad gezochte bemerkingen te leveren. Hiervoor is het geleverde werk te goed, terwijl de schrijver de geconstateerde afwijkingen onmogelijk kon weten. Vandaar dan ook onze welgemeende dank.

24 januari 1989.

Namens de redactie: A.J. Pijnen.

De bij de beperkte controle gebruikte registers:
De geijkte doopboeken van Putte, Woensdrecht, Ossendrecht, Hoogerheide, Hinkelnoord en gedeeltelijk Zuidgeest én Huijbergen met gedeeltelijk Zuidgeest incl. Moer bij Huijbergen.

KISKE SNAKKE, ZIJN HERKOMST EN ZIJN NAKOMELINGEN

Op 20 december 1988 was het precies 50 jaar geleden dat "Kiske Snakke" in Ossendrecht overleed. Zijn vrouw, Marie van den Bogaert, overleed twee maanden later. In Ossendrecht zal de naam Kiske Snakke bij veel ouderen, en misschien ook nog wel bij wat jongeren, bekend in de oren klinken. Zó bekend zelfs, dat zijn nakomelingen er soms beter aan doen zich bekend te maken als een zoon, dochter of kleinkind van Kiske Snakke, dan met hun eigen achternaam Hendrickx. Voor aangetrouwden en kleinkinderen met een andere achternaam dan Hendrickx is het noemen van de naam van Kiske Snakke een gemakkelijk herkenningsteken. Kiske Snakke is blijkbaar bijna een legende in Ossendrecht. Na 50 jaar is er reden voor een "Nagedachtenis".

In dit artikel wordt uit de doeken gedaan hoe Kiske Snakke aan zijn bijnaam is gekomen. In het kort wordt zijn levensloop geschetst en tenslotte wordt een overzicht gegeven van zijn voorouders en directe nazaten.

WIE WAS KISKE SNAKKE?

Kiske Snakke was de roep- en bijnaam van Kees Hendrickx. Hij werd te Ossendrecht geboren en gedoopt als Cornelis Hendrickx op 19 november 1871, voormiddags om 10.00 uur. Hij was de enige zoon van Janneke (Petrus Johannes) Hendrickx en van Mieke (Maria Josepha) Wils. Janneke en Mieke waren, volgens de Burgerlijke Stand, kort daarvoor (4 september 1871) getrouwd. Vader en moeder stonden bij hun huwelijk en de geboorte van hun zoon nog te boek als arbeider en arbeidster. Maar daar hebben ze het niet bij gelaten.

Vader Janneke werd handelaar in vlas en moeder Mieke dreef het Café "de Hoop" op de hoek Kon. Wilhelminastraat/O.L.V. ter Duinenlaan (Tegenwoordig Shell-tankstation), Janneke handelde volgens de overlevering ook in propenzaad (bosboer). Zoon Kiske ging ook in de vlashandel, maar zijn gezondheid liet dat eigenlijk niet toe. Hij had namelijk last van asthma. Het was aantrekkelijker om te gaan boeren. Kiske trouwde op 9 juni 1904 te Ossendrecht met een boerendochter van Calfven, nl. met de oudste dochter Marie (Elisabeth) van Toon van den Bogaert en Wies Dierckx. Marie was 13 jaar jonger dan Kiske.

(Hij trouwde in 1904 te Ossendrecht omdat hij daar ingeschreven stond)

Toon en zijn gezin moesten in 1905 Wilmarsdonk verlaten voor de havenuitbreiding van Antwerpen. Hij kocht op Calfven een boerderij. Daar wonen nu nog Van den Bogaerten.

Kiske had een kroostrijk gezin:

Achtereenvolgens werden geboren:

Piet (1905), maar al heel jong gestorven;

Toon (6 - 6 - 1906); Tiest (1908), eveneens jong over-

leden; Guust (11 - 9 - 1909); Frans (7 - 10 - 1910);

Stan (10 - 1 - 1912); Mientje (14 - 5 - 1914), als

kind overleden; Juul (12-10-1916); Dies (11 - 8 - 1919);

Clementine (22 - 1 - 1922) en Sjan (19 - 9 - 1924).

Toon, Guust, Stan en Juul zijn inmiddels overleden.

Vader Janneke overleed op 20 augustus 1916 in een ziekenhuis in Breda. Volgens de overlevering stierf hij aan een infectie (soort roos), die hij in de jaren '14 - '18 van de Belgische vluchtelingen had opgelopen. Het overlijden van Janneke was een belangrijke ommekeer

in het gezin Hendrickx. De vlashandel werd opzij gedaan en Kiske schakelde steeds meer over op de landbouw. Moeder Mieke bleef nog enkele jaren, tot ± 1928, het Café "de Hoop" drijven. Toen werd de vergunning overgedaan aan een ander met naam en al. Het nieuwe Café "de Hoop" lag verder in de straat aan de overkant van het ouderlijk huis op de hoek. Toen schakelde Kiske volledig over op de landbouw en liet de schuur aan de overkant van de straat bouwen. Inmiddels is alles afgebroken.

Moeder Mieke overleed op 28 maart 1929.

Kiske boerde lustig voort tot hij op 20 december 1938 op 67-jarige leeftijd overleed. Het meest tragische was wel dat zijn echtgenote Marie van den Bogaert binnen twee maanden na hem overleed, nl. op 14 februari 1939. Op dat moment waren er nog zes van de acht kinderen ongetrouwd thuis. En de Tweede Wereldoorlog stond voor de deur.

DE NAKOMELINGEN VAN KISKE SNAKKE.

Kiske had een kroostrijk gezin. Hij had blijkbaar een opvallend karakter, want soms zegt men van bepaalde nakomelingen dat het "een echte Snakke" is. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de kinderen aangesproken worden als Toon, Guust, Stan, Frans, Juul, Dies, Clem en Sjan van Kiske Snakke.

De kinderen van Kiske vallen op door hun donkere, bijna zwarte haren. (Alleen Toon, de oudste zoon, was een blonde uitzondering. Hij leek ook het meest op zijn vader.) Ook onder de kleinkinderen komt een groot aantal donkerharigen voor. Die eigenschap hebben de nazaten van Kiske waarschijnlijk niet van hemzelf, maar van zijn vrouws kant (De Van den Bogaertjes). Daar komt namelijk

Kiske Snakke en zijn echtgenote Marie van den Bogaert.
Fragment uit de bruidsfoto. Verzameling J. Bervaes.

Woonhuis/boerderij van Kiske Snakke te Ossendrecht,
thans Shell-station. Hoek Kon. Wilhelminastraat-
O.L.V. ter Duinenlaan. Verzameling J. Bervaes.

ook die eigenschap voor. Opvallend is dat binnen één gezin kleinkinderen kunnen voorkomen die hoogblond en anderen die pikzwart zijn, vooral wanneer de aangetrouwde moeder of vader blonde trekken vertoont.

Inmiddels zijn er ook al diverse achterkleinkinderen (61). Het zou interessant zijn de nazaten van Kiske nog eens in een reünie in Ossendrecht bijeen te brengen.

HOE KWAM KISKE AAN ZIJN BIJNAAM?

Binnen de familie leeft de algemene gedachte dat Kiske Snakke zijn bijnaam te danken heeft aan zijn asthmatische aandoening. Hij zal dus best af en toe naar adem hebben gesnakt.

Het ligt evenwel veel eenvoudiger.

Een onderzoekje naar zijn voorouders in het Antwerpse heeft uitgewezen dat hij naar alle waarschijnlijkheid deze bijnaam te danken heeft gehad aan zijn eigen grootmoeder van vaders kant. De moeder van Janneke Hendrickx dus. Dat was Johanna Catharina Snacken, geboren op 8 februari 1812 te Santvliet en overleden op 14 februari 1871 te Ossendrecht. (Ter herinnering: Kiske werd op 19 november 1871 geboren)

Deze Johanna Snacken was op 4 november 1837 te Ossendrecht getrouwd met Petrus Johannes Hendrickx, eveneens afkomstig uit Santvliet en geboren op 8 juni 1807.

Beide ouders van Janneke stonden als arbeider en arbeidster te boek.

EN VERDER.....

Kiske heeft waarschijnlijk zijn voornaam te danken aan de vader van deze Santvlietse Petrus Johannes Hendrickx. Die heette namelijk Cornelis Hendrickx. Deze overleed in

KWARTIERSTAAT HENDRICKX/VAN DEN BOGAERT.

<p>Cornelis Hendrickx (Kees) (Kiske Snakke) O: 1871.11.19 Ossendrecht +: 1938.12.20 Ossendrecht (vlashandelaar) (landbouwer)</p>	<p>Maria Josepha Wils (Mieke) O: 1845.01.13 Ossendrecht +: 1929.03.28 Ossendrecht (zonder beroep) (arbeidster) (tapster)</p>	<p>Maria Catharina van Meel O: 1809.03.19 Putte +: ??????? Ossendrecht (zonder beroep) ----- X: 1835.01.24 te Ossendrecht ----- Johannes Cornelis Wils O: 1808.08.20 Santvliet +: ??????? Ossendrecht (landbouwer/winkelier)</p>
<p>X: 1871.09.04 te Ossendrecht</p>	<p>Petrus Johannes Hendrickx (Janneke) O: 1847.07.17 Ossendrecht +: 1916.08.20 Breda (arbeider) (vlashandelaar) (tapper)</p>	<p>Johanna Catharina Snacken O: 1812.02.08 Santvliet +: 1871.02.14 Ossendrecht (arbeidster) ----- X: 1837.11.04 te Ossendrecht ----- Petrus Johannes Henderickx O: 1807.06.08 Santvliet +: 1881.10.27 Ossendrecht (arbeider)</p>
<p>X: 1904.06.09 te Ossendrecht</p>	<p>Ludovica Dierckx (Wies) O: 1859.06.07 Wilmarsdonk +: 1940.05.13 Ossendrecht (handwerkster) (zonder beroep)</p>	<p>Maria Elisabeth Bourlet O: 1823.11.13 Eekeren +: ??????? ?????? (herbergierster) ----- X: 1849.02.08 te Wilmarsdonk ----- Mattheus Dierckx O: 1811.02.05 Wilmarsdonk +: 1898.08.29 Wilmarsdonk (handwerker/herbergier)</p>
<p>Maria (Marie) Van den Bogaert O: 1884.04.11 Wilmarsdonk +: 1939.02.14 Ossendrecht (zonder beroep)</p>	<p>X: 1884.11.29 te Wilmarsdonk ----- Anthonius (Toon) Van den Bogaert O: 1861.12.22 Santvliet +: 1943.02.08 Ossendrecht (handwerker) (voerman) (landbouwer)</p>	<p>Johanna Van Linden O: 1834.12.27 Santvliet +: ??????? ?????? (handwerkster) ----- X: 1857.09.23 te Santvliet ----- Petrus Johannes Van den Bogaert O: 1823.12.20 Santvliet +: 1876.06.02 Santvliet (handwerker/herbergier)</p>

Santvliet op 15 januari 1829.

Om het verhaal compleet te maken moet ook nog even aangestipt worden waar Kiskes moeder, Mieke Wils, vandaan kwam.

Mieke Wils kwam uit "de Kuil" te Ossendrecht. Zij was een dochter van Johannes Cornelis Wils (landbouwer/winkelier), eveneens uit Santvliet (geboren 20 augustus 1808) en van Maria Catharina van Meel uit Putte (geboren 19 maart 1809). Zij huwden in Ossendrecht op 24 januari 1835.

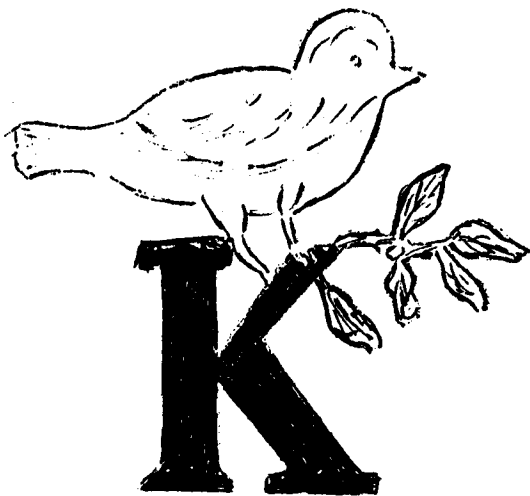
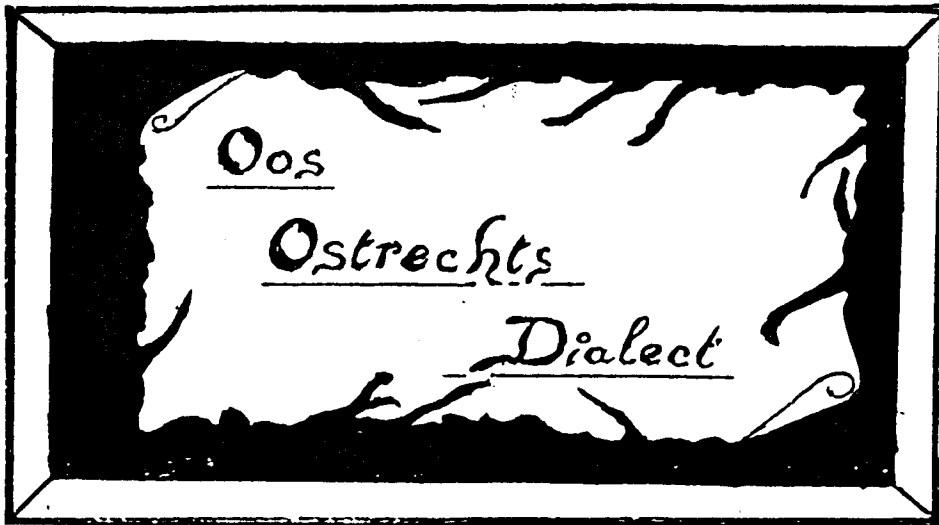
Het is niet bekend wat de ouders van Kiske en Mieke van Santvliet naar Ossendrecht heeft doen bewegen. Omdat het steeds gebeurt rond 1837 zou het wel eens kunnen samenhangen met de Belgische Opstand tussen 1830 en 1839 en de crisis in die jaren.

Als we de herkomst van Kiskes voorouders overzien dan is het duidelijk dat het een nagenoeg volledige Santvlietse herkomst is van drie van de vier voorouders. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij huwde met de van Wilmarsdonk afkomstige Marie van den Bogaert. Dat in het gezin van Kiske de Antwerpse oorsprong van invloed zal gebleven zijn ligt in de lijn der verwachting.

Bijlage: Kwartierstaat Hendrickx/Van den Bogaert.

BRONNEN: Het Rijksarchief van Antwerpen en regio incl. Santvliet, te Antwerpen.
Beroepen bij Acten in het Rijksarchief te Antwerpen.
Mondelinge overlevering.

Zaltbommel, 17 december 1988. Jan C.A.M. Bervaes.

*Weinig dingen
zijn fijner dan
Kleinkinderen,
die vechten om
je schoot.*

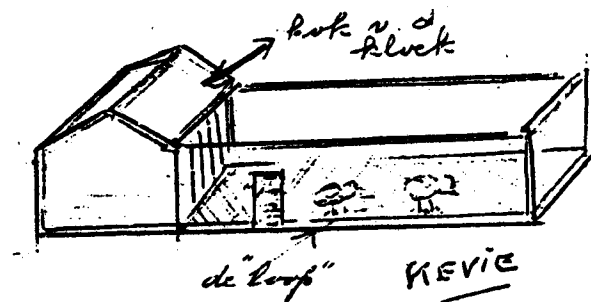
- kaai : kei, "kinderkopke".
- kachelbuis : zwarte hoge herenhoed voor een deftige gelegenheid.
Ze worden soms nog bij een begrafenis gedragen.
Ook: "(h)oge zijje".
- kachelschuif : de asla van een kachel.
B.v. "de kachelschuif leeg kappe".
(ledigen)

- kadukelijk** : ook: "kedukelijk":
niet 100 % in orde; niet goed functionerend.
B.v. Hij loopt "kadukelijk": Hij is slecht ter been.
- kakelnestje** : het jongste kind in een gezin, meestal een "nakomertje".
N.B. Een enig kind werd dikwijls "een koekoek" genoemd.
- kakkeschooltje**: oude, spottende, benaming voor de vroegere bewaarschool. Later werd dit de kleuterschool. Tegenwoordig behoren de kleuters tot de basisschool.
- kalebas** : boodschappentas.
- kaort** : gebruikt in: "Van de kaort zijn":
bewusteloos gevallen.
Zo ook met dezelfde betekenis:
"Van z'n zelve gevallen" en
"Van z'n houtje gevallen".
- kapelleke** : vlinder.
Alle vlinders werden vroeger zo genoemd.
- kapieteljas** : deftige herenjas met slippers.
Zo ook, met dezelfde betekenis:
"pieteleir" en "billentikker".
- kapruin** : kroon of kruin van een boom.
- kastekieneke** : baby.
Ook: bedorven, aanstellerig jong meisje.
- keis** : kaas.
- keiskop** : "kaaskop", scheldnaam van de Belgen voor "den Hollander".
Wij, Nederlanders, maakten de Belg uit voor "Belse mouter".
De Belgen zongen ons ook toe:
"Hollaander,
Bollaander,
Koeketer (of keisfreiter)
Spekdief!"
Nu zijn we slimmer en is alles peis en vree!
- kelderijs** : ook: "kal-ijs":
ijs in sloten met lopend water.
Als het water weggestroomd was, brak dit "kal-ijs" heel gemakkelijk. Voor de kinderen was het een spelletje om dit ijs kapot te trappen.

- kemeedie : toneelspel, toneeluitvoering.
Ook: "kemeedie-speule".
- kepassie : medelijden.
Afkomstig van het Franse "compassion".
- kepeir : peter, mannelijke getuige bij het H.
Doopsel.
Afkomstig van het Franse "compère".
De vrouwelijke doopgetuige, de meter,
werd "mitje" genoemd.
- kerdoes : in papier verpakt rolletje geldstukken
van gelijke waarde.
Er waren o.a. "kerdoezen" van 50 centen,
20 stuivers, 50 dubbeltjes en 40
kwartjes.
- kerkgaank : kerkgang.
Ongeveer 3 à 4 weken na de geboorte van
een baby deed de moeder vroeger haar
kerkgang. Samen met de meter of de
buurvrouw ging ze op een "weekse dag"
naar de kerk. De baby, toegedekt met
een eenvoudige of meer bewerkte witte
doek, droeg ze op de arm. De dienst-
doende priester haalde hen achter in de
kerk af en begeleidde hen naar het
Maria-altaar. Daar werd over de moeder
en het kind een zegening uitgesproken.
Hierna konden ze de H. Mis bijwonen en
in het vervolg de zondagsplichten
weer vervullen.
Zo ging dat in het "Rijke Roomse Leven".
- kesjet : korset.
- kesjot : gevangenis.
Afkomstig van het Franse "cachot".
Ook "kot" of "kotje".
In ons dorp hadden we vroeger ook een
"kotje", vlak bij 't gemeentehuis.
- keske : kaarsje, kaars.
In de kerk kan men een kaars opsteken
om de voorspraak van een heilige af
te smeken.
- kestrol : stoof- of braadpan.
Afkomstig van 't Franse "casserole".
- ket : ook: "vurket": vork.
Afkomstig van 't Franse "fourchette".
Voor de gewone burger was er vroeger
de ijzeren "ket". Meestal waren de tan-
den versleten door het vele gebruik.

Ik kan ze me nog goed voor de geest halen. Als er geen eierlepeltjes waren, dan werd het blad van de "ket" genomen. Zo arm en eenvoudig was men.

- ketint : content, tevreden.
Afkomstig van 't Franse "content".
- keus : ook: "kuske": varken.

- kevie : vogelkooi, maar meestal kippenkooi voor de kloek met kuikentjes.
De kloek zelf zat opgesloten in het voorste deel ervan, terwijl de kuikentjes, tussen de spijlen door, ook in het deel met gaasdraad konden lopen.
- kezjeir : keukenfornuis.
Afkomstig van 't Franse "cuisinière".
- kiekeskot : kippenhok.
- kielspit : wigvormige gespitte geul voor het afvoeren van overtollig water.
- kieme : gebruikt in: "ne kieme".
Iemand die heel moeilijk is bij 't eten. Hij lust niet alles wat hem wordt voorgeschoteld. Hij eet dus niet en zit als 'n kind te pruilen.
"Wat een boer niet kent, eet hij niet."
- kiend : kind.
Gebruikt in: "'n Kiend over d'alve deur". Een kind dat al geboren is, voordat men was getrouwd.
- kiens : kinds, dement.
Het "kiens worre" (kinds, dement worden) van oudere mensen.
- kiete : kuiten, het achterdeel van het onderbeen.
- kietelkaaikes : kiezelsteentjes.

- klaamp : gebruikt in: "ne klaamp" hout of strooi:
een hoog opgetaste hout- of strooimijt.
- klaamper : sperwer of torenvalk.
(roofvogel)
- klak : pet; als hoofdbedekking.
- klamot : zeer slonzige vrouw.
- klamotten : dikke stukken rottend hout van eike-
struiken (stronken) uit "den aaika-
kaant" (de eikekant).
De eikekant is een strook opgehoogde
grond langs de weg, de akker of de wei,
begroeid met eikestruiken en -bomen.
Deze hielden bij sterke wind de zand-
verstuiwingen wat in bedwang. In 't
voorjaar had men daar nogal eens last
van.
- kleirig : ook: "keleirig":
heel boos, nijdig zijn.
B.v. Moet ik weer eens "in m'n kleire
schiete?".
Afkomstig van 't Franse "colère".
- kleppen : het luiden van een lichte klok.
In Ossendrecht noemde men dat "het
klein klokske".
Toen Maria-hove nog 't St.-Elisabeth-
Gesticht heette en nog een lagere
"maskesschool" was (1898-1967), werd
daar ook vijf minuten vóór schooltijd
geklept om te waarschuwen voor 't te
laat komen.
Ook klepte 't daar om 12 uur voor 't
Angelus en om 3 uur in de namiddag
voor het drie-urengebed ter herinnering
aan Christus' sterven.
In de toren van onze St.-Gertrudiskerk
hing ook zo'n klokje. Dat klepte voor
de weekse H. Missen en het Lof.
Vroeger klepte de kleine klok ook als
er een kind onder de zeven jaar was
gestorven en bij de begrafenis ervan.
Voor de oudere afgestorvenen werd met
twee of drie klokken geluid, naargelang
men minder of meer welgesteld was.
Als er twee klokken geluid werden,
maakte men de opmerking: "'t Is maar
een gewoon lijk".
De jeugd zong dan: " arme jakker,
arme jakker, arme jakker" (vlug
gesproken).

Luiden er drie klokken, dan zongen ze met zware stem met de klokken mee:

"Geld genoeg..... geld genoeg..... geld genoeg". Of:

"Baarkenhout braandt goed..... baarkenhout braandt goed.....".

- klepper : ratel.
Ook: 't paard voor een "koetske" (koets) of "gerijke" (rijtuig).
- kletskop : vierkantig "lekkerke" of "snoepke".
Het was vervaardigd van een soort caramél met daarin stukjes van pindanootjes. Lekker!
- kletterbal : kaatsbal.
- kletteren : kaatsen.
- klevver : knap. geleerd.
B.v.: Dat is een "klevvere": 'n gewiekste.
Afkomstig van 't Engelse "clever".
- kliapel : ook: klupel: knuppel.
- klietig : plakkerig goedje.
B.v. klei.
- kloek : gebruikt in: "Ouw-d-oe kloek": houd je goed.
Gebruikt als afscheid bij 't weggaan van vrienden.
- klooien : b.v. als een wagen met opgestapelde hooi- of stroopakken bij een kromming van de weg of bij 't indraaien van een zijweg een deel van zijn pakken verliest, spreekt men van "klooien".
't Is geen pluspunt voor de tasser, want hij "hoort zo te tassen dat er geen pak kan afvallen".
- kloomp : ook: kloon: klomp.
Vroeger gedragen door de gewone arbeidersmensen. Mannen en jongens droegen "hoge" klompen; vrouwen en meisjes droegen "platte" klompen met op de wreef 'n leren bandje.
Beter gesitueerde vrouwen droegen de lichtere wilgeklompen. Eind 19e eeuw moesten de zwarte klompen 's zaterdags 's avonds met zwarte "poets" worden ingesmeerd, want op zondag moest men, met deze klompen aan, de zondagsdienst

- bijwonen. Een tweede paar klompen had men niet en zeker geen schoenen.
- kluziesjap : ook: "kliesiesjap".
Aftreksel van pijpdrop.
Een stukje pijpdrop wordt in een flesje water gedaan, een stop erop en dan flink schudden.
De drank gaat dan erg schuimen. Dit schuim kan worden opgezogen. Dan gaat de stop er weer op en wéér kan er geschud worden.
Dit kan steeds doorgaan.
't Is een lekkere, zoete drank. Bij verkoudheid, maar ook bij dorstig weer, werd dit wel gebruikt.
De kinderen waren er dol op.
- knapzak : ook: "schoofzak".
Katoenen zak waarin etenswaren werden meegenomen.
Arbeiders gingen 's morgens vroeg naar 't werk bij de boer of op de fabriek.
Eten en drinken namen ze mee: 't brood in de "knapzak", 't drinken in een "drinkebusje". Samengebonden hingen ze over de schouder.
Als 't schafttijd was om 12 uur konden ze hun brood opeten, gelegen in 't gras aan de slootkant of op de wagen of ploeg. Na 't eten ging men nog wat liggen rusten met de "klak" over de ogen.
- kneukelen : punniken.
Vroeger kneukelden we met oude katoen een lang koord.
We deden dat op een leeg houten garenklosje waar bovenop vier kleine spijkertjes ("klompenageltjes") zaten.
- kniepseltjes : tot snippers geknipt papier.
Vroeger werd er elke le zondag van de maand in de R.K. Kerk tijdens het Lof een processie gehouden.
De zusters van de "maskesschool" (meisjesschool) lieten de overblijvertjes tijdens de middagpauze wit en gekleurd papier tot snippers knippen, de z.g. "kniepseltjes".
Deze werden dan in de processie devoot door de "meidekes" (bruidjes) uitgestrooid.

- knoefelen : altijd maar hard, heel hard werken en
jezelf geen rust gunnen.
- knoezel : ook: "knoerzel".
Enkel (enkelgewricht).
- knopsgat : knoopsgat.
- koejben : voerbak voor de koeien in de stal.
- koejbonen : lupine (groenbemesting).
- koejeneren : voortdurend pesten en treiteren.
Iemand 't leven zuur maken.
- koerozzie : moed.
Afkomstig van 't Franse "courage".
- kofles : dakkapel op een huis.
- kommekesdag : veel werk door veel aanloop.
B.v. 't Is hier een echte "kommekes-
dag" geweest.
Het was haast niet bij te benen.
- konkelen : achterbaks over iemand zitten "kletsen".
Meestal is dat niet veel goeds!
- koppekussen : hoofdkussen.
- koppel : omgenaaide zoom of plooi.
Als b.v. een onderjurk of de mouwen
van een overhemd te lang waren, dan
werd er een "koppel" ingenaaid.
- koppijn : hoofdpijn.
- koten : gebruikt in: Hij zit op zijn "koten".
Je gaat dan op je knieën zitten en
zakt daarna naar achteren door totdat
je op je hielen steunt.
- kozein : ook: "kozze": neef.
Afkomstig van 't Franse "cousin".
- kozzemossen : knoeien ("smossen") met water.
- kek-jeender : precies eender.
- kreukel : 1. alikruik.
2. valse vouw.
B.v. "Oewe rok ziet vol kreukels":
Je rok zit vol valse vouwen.
- krib : gebruikt in: 'n "kribke" spek:
'n lapje spek.
- krintepaol : langwerpige broodje met krenten
(krentenpaal).
't Was "kost" voor een feestje of 'n
zondag.

- krombussel : 1. een bos bijeengegaard en gebonden stro, dat op 't land is blijven liggen nadat de rest al tot schoven of pakken is samengebonden.
2. het is ook de aanduiding voor een zeer slordig geklede, dikke vrouw.
- krooi : troepje, groepje, ploegje (mensen).
Ongeveer zestig jaar geleden zag men op 't land hier en daar een "krooi volk" werken.
In lange rijen waren de grote jongens en meisjes op 't veld aan 't "wieën", "peekes dunnen", aardappelen rooien en oprapen, enz. Er werd gewerkt onder leiding van een "wiej-baas".
Tijdens 't werken werd er ook veel gebabbeld en gelachen. Als dat te lang duurde naar de zin van de "wiej-baas", dan ging hij over tot 't gezamenlijk bidden van het rozenhoedje of het zingen van liederen.
En o wee, als er teveel praat kwam, wat de verkeerde kant opging!
- krûffelen : moeizaam omhoog krabbelen.
B.v. Men is bij 't schaatsen gevallen en komt met veel moeite weer recht.
- kruut : onherkenbaar verklede carnavalsgast uit vroeger tijden.
- kruut speule : Met carnaval gingen mannen, zowel jong als oud, 's avonds verkleed rond om flink wat plezier te maken.
Om zich ergens aan te kondigen, maar ook om onherkend te blijven, riepen ze steeds: "koer, koer, koer!" (korte klank).
Alleen ergens binnen werd gezongen, waarbij ze zich begeleidden op o.a. een "monica" (mondharmonica).
- krijtelijk : heel erg; om te "krijten" (schreien).
- kuijeman : varkensmaag.
- kûssen : ook: "kuisen".
Schoonmaken, oppoetsen.
B.v. De grote "kûs" doen.
- kuit : gebruikt in "hazekuit" (hazeleger).

- kûrt : kort.
Gebruikt in: Hij is "kûrt in de kaar".
Hij is gauw geraakt, gauw gepikeerd.
- kwaansel : flinke scheut.
B.v. Ik kreeg "me daar ne kwaansel
(ook: "ne zjat") koffie over me-n-enne".
- kwakkelweer : geen "vast" weer.
Wisselend vriezen, dooien, regenen,
enz.
- kwieken : iets optillen/oppakken en dan het
gewicht ervan schatten.
- kwielen : kwijlen.
- kwikkwakken : wippen.
B.v. Ga je mee "kwikkwakken" op de
"kwik" (ook: "kwik-kwak")?
Wip of wiplank.

Ossendrecht, november 1988.

D. en A. Hugens-Verbrugge.

Contactadressen van de werkgroepen van de Heemkundekring
"Het Zuidkwartier" per 1 maart 1989.

1. Heemschut. Dhr. L. Timmermans, Duinstraat 36,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646-12546
2. Toponymie. Dhr. C. v. Opdorp, Pr. Clausstraat 3,
4631 LZ Hoogerheide, tel. 01646-13830
3. 't Kwartier. Vacant.
4. Distributie. Mej. M. Bastiaanse, Tulpstraat 11,
4645 CS Putte, tel. 01645 - 2794
5. Archeologie. Dhr. K. Rosskamp, Dorpsstraat 3,
4641 HV Ossendrecht, tel. 01647-4363
6. Oude Handwerktechnieken.
Mevr. E. Suykerbuyk - v. Agtmaal,
Raadhuisstraat 114, 4631 NJ Hooger-
heide, tel. 01646 - 12536
7. De Zanggroep. Mevr. M.J. Pijnen - Verresen, Mgr.
Poelsstraat 43, 4631 CA Hoogerheide,
tel. 01646 - 12895
8. Redactieraad. Dhr. A. Pijnen, Mgr. Poelsstraat 43,
4631 CA Hoogerheide, tel. 01646-12895
9. Documentatie. Dhr. A. van Pul, Duinstraat 40,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646-13423
10. Oude talen, gezegden, spreuken, etc.
Dhr. W. Groffen, Antwerpsestraat 129,
4631 RA Hoogerheide, tel. 01646-12441
11. Evenementen. Mevr. H. Roovers, Don Boscostraat 14,
4641 JP Ossendrecht, tel. 01647-3467
12. Heemtuin. Mevr. M. van Gerwen, Raadhuisstraat 99,
4631 NC Hoogerheide, tel. 01646-14939
13. Kruidentuin. Mevr. J. Bruyns-Soffers, Duinstraat 54a,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646-13264
14. Museum. Dhr. L. Timmermans, Duinstraat 36,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646-12546
15. Fotografie. Dhr. L. Timmermans, Duinstraat 36,
4631 KV Hoogerheide, tel. 01646-12546

Het bestuur verwelkomt suggesties van onze leden voor
eventuele andere werkgroepen.

Op de voorplaat een fragment van de
kaart van Jacop van Deventer,
cartograaf 1512 - 1575, gecopieerd
met toestemming van de uitgever,
M. Nijhoff te 's-Gravenhage.